

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Спеціалізована авіаційно-технологічна школа № 203 Святошинського району м. Києва I-III ступенів з українською мовою навчання має таку структуру: I ступінь (1-4 класи) – 9 класів (загальноосвітніх), 4 класи (за освітньою програмою вальдорфської педагогіки);

II ступінь (5-9 класи) – 8 класів;

III ступінь (10-11 класи) – у 2018-2019 н. р. немає.

Всього 21 клас, в них навчається 526 учнів (загальноосвітніх – 17 кл. – 425 учнів, за освітньою програмою вальдорфської педагогіки – 4 кл. – 101 учень).

У школі відкрито інклюзивний 7-А клас.

Спеціалізована авіаційно-технологічна школа № 203 Святошинського району м. Києва здійснює свою діяльність керуючись освітньою програмою *першого циклу початкової освіти* за вальдорфською педагогікою (далі Вальдорфська освітня програма) розробленою відповідно до Закону України «Про освіту», Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87, враховуючи «Основні характеристики (критерії) вальдорфської освіти», визначені Internationale Konferenz der Waldorfpädagogischen Bewegung (Haager Kreis) (Міжнародний форум Штайнер/Вальдорфської освіти (Гаазьке Коло)), на виконання наказу МОН України від 15.09.2014 № 1044 «Про завершення узагальнюючого науково-методичного експерименту всеукраїнського рівня «Розвиток вальдорфської педагогіки в Україні» та впровадження педагогічної системи «Вальдорфська школа» у загальноосвітніх навчальних закладах», у відповідності до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом МОН України від 07.11.2000 № 522 (у редакції наказу МОН України від 11.07.2017 № 994), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 22.09.2017 за № 1171/31039. При розробці Вальдорфської освітньої програми були використані матеріали до навчальних планів та програм Вальдорфських шкіл К. Штокмайера та Т. Ріхтера.

Вальдорфська освітня програма визначає:

- ідейні засади та принципи діяльності закладів освіти, що працюють за вальдорфською педагогікою;
- форми організації освітнього процесу та систему внутрішнього забезпечення якості освіти;

- загальну характеристику змісту початкової освіти та взаємозв'язки (інтеграція) освітніх галузей, предметів, дисциплін тощо;
- навчальний план першого циклу початкової освіти за вальдорфською педагогікою;
- перелік та пропонований зміст освітніх галузей, загальний обсяг навчального навантаження та очікувані результати навчання здобувачів освіти;
- форми спостереження за навчальним поступом учнів та оцінювання цього поступу.

Ідейні засади

Вальдорфська педагогіка – гуманістична система навчання та виховання дитини, створена на початку 20 століття, яка на сьогодні є загальноновизнаною та динамічно розвивається в усьому світі. Вальдорфська школа як практична реалізація імпульсів духовно-наукового людинознавства – антропософії Рудольфа Штайнера – будується на концепції, у центрі якої стоять ідеї про сутність людини, про закони розвитку людини та суспільства в цілому. Засновуючись на антропософському уявленні про людину як істоту, яка є не тільки продуктом спадкових факторів та впливу середовища, а істоту, що визначається насамперед індивідуальним духовним принципом, особистим «Я», вальдорфська педагогіка вбачає *сутність освітнього процесу* не тільки в передачі соціального досвіду дорослими та засвоєння його дітьми, а головним чином у всебічному розвитку, відповідно внутрішнім потребам особистості на різних вікових етапах, через гармонійне поєднання та вдосконалення мисленневих, емоційних і вольових функцій у процесі пізнавального та емоційно-вольового опрацювання навчального матеріалу. Учень / учениця Вальдорфської школи не просто сприймає матеріал на когнітивному рівні, але переживає його в особистісному, концептуальному плані. Ідея «співпереживання у навчанні» створює передумови для глибокої інтеграції навчання, виховання та розвитку особистості дитини. Навчання у Вальдорфській школі має практичну, життєву спрямованість, його теоретичні аспекти постійно пов'язуються з конкретними життєвими реаліями, що сприяє ефективній соціальній адаптації учнів.

Головною метою вальдорфської педагогіки є світоглядне, соціальне і професійне самовизначення кожної окремої особистості в контексті усвідомлення власної індивідуальної свободи та відповідальності.

Ідеї вальдорфської педагогіки співзвучні як з кращими гуманістичними традиціями української педагогіки, так і з сучасними концепціями розвитку освіти.

Принципи

Базуючись на принципах Державного стандарту початкової освіти (презумпція талановитості дитини, цінність дитинства, радість пізнання, розвиток особистості, здоров'я та безпека), Вальдорфська освітня програма реалізує систему взаємопов'язаних соціофілософських і загальнопедагогічних *принципів* діяльності Вальдорфських шкіл.

Соціофілософські принципи вальдорфської педагогіки є метасвітоглядними, оскільки носять загальнолюдський характер, а саме:

1. **Гуманістична спрямованість** – визнання цінності людини як особистості, її права на вільний розвиток та прояв своїх здібностей.
2. **Принцип демократизації** передбачає усунення авторитарного стилю виховання, гуманізацію взаємин між вихователями і вихованцями, їх співробітництво, охоплює усі рівні управління та структури освітнього процесу.
3. **Принцип поєднання національного та загальнолюдського** – вихід до загальнолюдського через вивчення національної та світової культури.
4. **Принцип релігійної толерантності** – не пропагувати жодної релігійної конфесії, але залучати до змісту освітнього процесу загальнолюдські надбання світової духовної культури.
5. **Принцип гармонізації родинного та суспільного виховання** передбачає єдність педагогічних вимог школи, сім'ї і громадськості, психолого-педагогічний супровід родинного виховання як важливої ланки виховного процесу і забезпечення просвіти батьків з метою підвищення рівня психолого-педагогічної компетентності та педагогічної культури.
6. **Принцип поєднання соціального та індивідуального:** формування самостійної, самодостатньої особистості, яка вміє поважати та відчувати потреби оточення і позитивно впливати на розвиток та реалізацію інших людей. Необхідною передумовою для втілення цього принципу є розуміння важливості співпраці педагогів, батьків та оточення.
7. **Принцип свободи у самовизначенні.** Кінцева мета виховання – світоглядне, соціальне і професійне вільне самовизначення кожної окремої особистості в контексті культурного усвідомлення своєї індивідуальної свободи і відповідальності.

Загальнопедагогічні принципи вальдорфської педагогіки, створюючи теоретичну і практичну базу реалізації виховання на основі втілення в освітню практику пріоритету людинопізнання, забезпечують послідовність і безперервність процесу виховання й навчання, постійну динаміку освітнього процесу, реалізуються на власне антропософських підходах до пізнання природи людини:

1. **Принцип дитиноцентризму** - вибір змісту та методів виховання й навчання з орієнтацією насамперед на конкретну дитину, на актуальний стан конкретної групи дітей та перспективи саме їхнього розвитку. Індивідуальний підхід до кожного учня, урахування темпераменту, особистих якостей, конкретних сімейних обставин тощо.
2. **Принцип поваги до особистості дитини**, до її почуттів, здібностей та потенційних можливостей. Педагог уникає способів мотивації до навчання, що ґрунтується на егоїзмі, честолюбстві та страху.
3. **Принцип цілісного охоплення природи людини** – принцип побудови освітнього процесу на основі антропологічної науки про цілісність психічного, духовного і фізичного єства людини та розуміння органічних метаморфоз.
4. **Принцип вікової відповідності**. Закони духовного і фізичного розвитку, процеси, зміни, які відбуваються у внутрішньому світі дитини на кожному етапі, слугують головними орієнтирами освітньої діяльності.
5. **Принцип різнобічності й гармонійності**: гармонійне поєднання факторів розвитку інтелектуальних, почуттєвих та вольових якостей особистості.
6. **Принцип наступності** означає проходження ряду етапів, протягом яких поступово ускладнюються й урізноманітнюються зміст та напрями освітньої діяльності.
7. **Принцип пов'язаності з життям**: навчання повинно мати практичне спрямування, діяльнісний підхід, виховна та навчальна робота повинні мати постійний зв'язок з реаліями і ритмами оточення.
8. **Принцип обов'язкового чуттєвого переживання** передбачає поєднання пізнавального та емоційно-вольового опрацювання дітьми матеріалу, що подається.
9. **Принцип педагогічної свободи вчителя**: творче використання освітніх програм, свобода у виборі навчального матеріалу, що відповідає особливостям конкретного класу й тим проблемам, які прагне вирішити педагог.

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття початкової освіти

(за А. Гончаренко, Н. Дятленко)¹

Державні вимоги до рівня освіченості, розвиненості та вихованості дитини 6 (7) років, сумарний кінцевий показник набутих дитиною компетенцій перед її вступом до школи подано в Базовому компоненті дошкільної освіти. Вальдорфська педагогіка, беручи до уваги зазначені характеристики, орієнтується на рівень загального психофізіологічного розвитку дитини – «шкільну зрілість» – морфологічний, функціональний і психічний її розвиток, при якому вимоги систематичного навчання не будуть надмірними та не приведуть до порушення здоров'я.

До основних показників шкільної зрілості відносять: *емоційну-вольову зрілість*, що виявляється в певній емоційній стійкості; здатності адекватно реагувати на ситуації, події, людей; вмінні орієнтуватися в емоційних станах і настроях оточення, брати їх до уваги, регулювати свою емоційну поведінку, стримувати небажані прояви; мінімізації імпульсивних реакцій та поступовому переходу від домінування мимовільних форм психічної діяльності та поведінки до форм довільних. При цьому реальність сприймається та пізнається дитиною, насамперед, через власні почуття.

Соціальна зрілість – здатність дитини виявляти соціальну активність (уміння і готовність ініціювати спілкування з дорослими та однолітками, налагоджувати спільну діяльність, узгоджувати власні дії з іншими, допомагати, довіряти, співчувати, співпереживати, бути вдячним, виявляти почуття обов'язку, відповідальності) та розвинене почуття «Я» – самоповагу, впевненість і довіру до себе, готовність до подолання труднощів.

Розумова зрілість – диференційоване та аналітичне сприймання, довільна увага, образне мислення (мисленнєві операції сформовані недостатньо), добра механічна пам'ять (мимовільне запам'ятовування залишається домінуючим), розвинена уява, що спирається на реальність і має не тільки відтворюючий, а й творчий характер; наявність елементарних знань про природу, людей, культуру, саму себе.

Форми організації освітнього процесу

Вальдорфська педагогіка розглядає 1–9 класи як єдиний великий період, який, у свою чергу, розподіляється на три якісно різні етапи: 1–3, 4–6, 7–9 класи. Ця єдність і водночас диференціація істотно позначаються як на змісті, так і на

¹ Стежина: комплексна альтернативна освітня програма для дошкільних навчальних закладів, що працюють за вальдорфською педагогікою: автори-упорядники А. М. Гончаренко, Н. М. Дятленко. – К. : Гілея, 2014 – 218 с.

методах, прийомах навчання і формах організації освітнього процесу. Таким чином, важлива особливість Вальдорфської школи полягає у відсутності різких переходів між різними ступенями навчання. Вони відбуваються плавно, без швидких змін у характері та організації навчання. Кожний наступний ступінь пов'язується з попереднім, що створює комфортні умови для учнів. Така плавність відповідає сучасним тенденціям розвитку системи освіти щодо навчання у початковій школі. У багатьох країнах здійснено перехід до 6-річної початкової школи зі збереженням одного вчителя, що викладає всі загально-навчальні предмети.

У Вальдорфській школі основний учитель супроводжує дітей протягом 8 років їхнього навчання, до періоду статевої зрілості, що дає змогу учням пройти вікові кризи більш гармонійно, адже особистісний емоційний зв'язок з учителем має істотне значення. Досвід роботи підтверджує, що викладання загальноосвітніх предметів одним учителем *можливе* за умови достатньо високого рівня професійної фахової підготовки. Цьому сприяє і співробітництво з колегами: вчителями іноземних мов, технологій, фізичної культури, евритмії. Усі вчителі, що працюють з класом, створюють групу — «колегію класу», яка на своїх радах обговорює важливі питання освітнього процесу та координує спільні проекти.

Характерною ознакою вальдорфської педагогіки є те, що побудова освітніх програм здійснюється відповідно до ритму навчального року, тижня і навіть дня, що сприяє раціональному використанню періодів готовності до сприймання, руху і спокою. Це дає змогу істотно знизити рівень напруги і зберегти здоров'я дітей. Теоретичні, практичні й художні можливості навчального матеріалу використовуються у такий спосіб, щоб забезпечити заплановану зміну етапів уроку.

Методика навчання побудована на ритмічній зміні трьох фаз:

Фаза пізнання — переживання, спостереження, експериментування.

Фаза розуміння — спогади, описи, характеристики, замальовки.

Фаза оволодіння матеріалом — переробка, аналіз, узагальнення.

При цьому слід зазначити, що досягнення третьої фази здебільшого не відбувається в межах одного уроку. Після переживання та опису зазвичай настає пауза, коли учень / учениця активно опрацює і засвоє матеріал, а узагальнення матеріалу та якісний крок у вивченні теми відбувається наступного дня.

Особливістю організації освітнього процесу Вальдорфської школи є врахування кількості «епохальних» і щотижневих уроків при розрахунках щотижневого та річного розподілу годин певних предметів. Метод *епохально-інтегрованого викладання* передбачає протягом 2–4 тижнів розпочинати навчальний день учнів з вивчення певного навчального предмету на «Головному

уроці»², тривалість якого 70 (35+35) хв. для 1 кл. та 80 (40+40) хв. для 2 кл. Ритм роботи на цьому уроці будується таким чином, що час концентрації саме на навчальному матеріалі не суперечить п.5 статті 16 Закону України «Про загальну середню освіту» та Листу Міністерства освіти України від 27.10.1999 № 1/9-419 «Про тривалість уроків у початковій школі».

«Головний урок» у Вальдорфській школі включає такі структурні компоненти: узагальнення матеріалу попереднього дня, обговорення експериментів, пошук пояснень або законів, введення нового матеріалу через активну діяльність учнів, самостійна робота з метою перевірки, групова робота тощо. При цьому важливим є оптимальний відбір комплексу методів, що забезпечують розвиток мислення, почуттів, волі як протягом навчального дня, так і впродовж «епохи» в цілому.

«Головний урок» умовно ділиться на 3 етапи:

- *ритмічна частина* тривалістю близько 15–20 хвилин. Учні, в залежності від віку та педагогічних задач, виконують рухово-ритмічні, мовно-рецитативні, сенсорно-регулятивні, музичні, художні, математичні вправи, дидактичні ігри, соціальні вправи, у старших класах проводять диспути, дискусії тощо. Ця частина уроку має велике значення для розвитку емоційно-вольової сфери, соціальних навичок учнів і, разом з тим, зміст ритмічної частини, як правило, пов'язаний зі змістом епохи, що дає можливість систематично, протягом року повторювати і закріплювати навчальний матеріал;
- *основна частина* – це концентрація на навчальному матеріалі тривалістю близько 35–40 хвилин у 1–4 класах, до 55 хвилин у 5–9 класах, 60–70 хвилин у 10–12 класах. Друга частина уроку власне і є предметом епохи, в ході якої також має місце ритмічна зміна видів діяльності, спрямованих на сприймання та засвоєння учнями навчального матеріалу, виконання самостійних вправ, в ході яких учні мають можливість формувати практичні навички та уміння;
- *розповідь* (близько 10–15 хвилин) вчителем різноманітних за жанром історій, з урахуванням психолого-вікових особливостей учнів, що передбачені змістом програми або історії морального спрямування, чи у середніх та старших класах доповіді учнів, презентації рефератів, індивідуальних проектів тощо (до 30 хвилин). Матеріалом для цих розповідей є оповідання, казки та легенди в молодших класах; історії, що пов'язані з відкриттями, винаходами, біографіями видатних особистостей у середніх класах або матеріал, що самостійно готують учні безпосередньо до теми уроку в старших класах.

² *Die Hauptunterricht* – в перекладі з нім. «Головний урок» – поняття, властиве дидактиці Вальдорфської школи.

Таким чином, метод *епохально-інтегрованого викладання* передбачає наявність *наскрізної складової* усіх «епох» (*ритмічної частини* уроку та *розповіді* учителя), де у гармонійній взаємодії об'єднуються усі освітні галузі, та *основної частини*, що присвячується концентрації на вивченні навчального матеріалу даної «епохи» (математики, мови, краєзнавства тощо).

Метод епохально-інтегрованого викладання, наявність «*Головного уроку*» та наявність у Вальдорфській освітній програмі художньо-ремісничого циклу предметів дає можливість уникнути перевтомлення учнів: розумове навантаження ритмічно змінюється художньо-ремісничою діяльністю, що поповнює фізичні й творчі сили дитини. Починаючи з третього класу, учні залучаються до навчальної практики, яка проходить у вигляді, так званих, «*виїзних епох*», коли всі класи, згідно з навчальною програмою, займаються практичною роботою відповідно віку.

Епохально-інтегрований метод містить у собі багато можливостей для здійснення міжпредметних зв'язків та розвитку усного мовлення, підвищує ефективність уроку, значно скорочує години при викладанні деяких тем, дозволяє продуктивніше вибудовувати систему домашніх завдань. Освітній процес за вальдорфською методикою викладання забезпечує в рівній мірі реалізацію усіх освітніх галузей.

Відповідно до особливостей методики, освітній процес за вальдорфською педагогікою протягом року супроводжується проведенням навчальних виїзних екскурсій, мистецьких проектів, щорічних вистав, шкільних та міжшкільних проектів, походів, практик тощо. У цій роботі педагоги керуються зміною пір року, сезонними святами, враховується також й те, що внутрішня активність дітей підвищується восени, поглиблюється з наближенням зими і знижується навесні, коли діяльність спрямовується назовні. Сезонний ритм береться до уваги як у процесі вивчення навчальних предметів, так і під час підготовки традиційних шкільних свят.

Після «*Головного уроку*» проводяться уроки тижневого циклу, що вимагають ритмічного повторення та систематичних вправ: іноземні мови, евритмія, фізична культура, музика, художньо-практична діяльність: рукоділля, живопис та ліплення, які організовуються в традиційному хронометражі: для 1 кл. – 35 хв., 2 кл. – 40 хв. В усіх навчальних предметах використовується *інтегративний підхід*, тобто уроки ритмічного повторення, відповідно до специфіки навчального предмету, використовують за основу структуру «*Головного уроку*», поєднуючи художні елементи, соціальні вправи, мовно-рецитативні, ритмічні та дидактичні ігри, музичні елементи тощо.

Слід також зазначити, що в освітньому процесі за вальдорфською педагогікою обмежено використовуються підручники й аудіовізуальні засоби у

зв'язку з тим, що вони можуть послабити контакт між учителем та учнями, знизити власну творчу активність дітей. Частіше використовуються книги для читання, першоджерела, збірки текстів, власні записи. У зошитах «епох» учні самі структурують інформацію, роблять замальовки, виконують творчі завдання, створюючи у такий спосіб власні підручники.

Система внутрішнього забезпечення якості освіти

Система внутрішнього забезпечення якості передбачає:

- кадрове забезпечення освітньої діяльності;
- навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності;
- матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності;
- якість проведення навчальних занять;
- моніторинг навчального поступу здобувачів освіти.

Завданнями системи внутрішнього забезпечення якості освіти є:

- оновлення методичної бази освітньої діяльності;
- контроль за реалізацією освітнього процесу;
- моніторинг та оптимізація стану соціально-психологічного середовища закладу освіти;
- розробка рекомендацій щодо покращення якості освітньої діяльності;
- забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗА ВАЛЬДОРФСЬКОЮ ПЕДАГОГІКОЮ

Зміст початкової освіти за вальдорфською педагогікою розроблено на основі концептуальних засад педагогічної системи «Вальдорфська школа» Рудольфа Штайнера, корелюється з «Основними характеристиками (критеріями) вальдорфської освіти», визначеними Internationale Konferenz der Waldorfpädagogischen Bewegung (Haager Kreis) (Міжнародний форум Штайнер/Вальдорфської освіти (Гаазьке Коло)), базується на компетентнісному підході³, визначеному Державним стандартом початкової освіти України.

Згідно Державного стандарту початкової освіти України, *метою* початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості.

Вальдорфську освітню програму спрямовано на реалізацію *компетентнісного підходу* до освіти, зокрема на досягнення на відповідному рівні результатів у розвитку таких *ключових компетентностей*:

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати

³ Згідно з «Рекомендаціями Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя».

припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання впродовж життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

9) громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

10) культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організовувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі вміння, як читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

Вальдорфська освітня програма побудована із застосуванням діяльнісного підходу на інтегровано-предметній основі. Сукупність навчальних предметів, їх дидактична узгодженість для певних періодів розвитку дитини лежать в основі *«горизонтальної освітньої програми»*, яка за своїм задумом спрямована на визначення взаємозв'язків між предметами. Зміст такої «горизонталі» та дидактичні особливості навчання визначаються віковими особливостями здобувачів освіти. Проте головним орієнтиром для вчителя / вчительки є особистість конкретного учня / учениці, відповідно до рівня розвитку його / її інтелекту, емоційно-вольової сфери, темпераменту тощо.

Розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель / вчителька визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у програмі.

Освітні галузі

Вальдорфська освітня програма використовує освітні галузі відповідно до тих, що надані Державним стандартом початкової освіти:

Мовно-літературна:

1.1. Українська мова і література, мови і літератури відповідних корінних народів і національних меншин

1.2. Іншомовна освіта

Математична

Природнича

Технологічна

Інформатична

Соціальна і здоров'язбережувальна

Громадянська та історична

Мистецька

Фізкультурна

Освітня галузь «Мовно-літературна» у Вальдорфській освітній програмі реалізується через інтегрований курс «Головний урок» (наскрізна складова та епоха «Письмо та читання») та навчальні курси «Іноземні мови» (англійська та

німецька). Мета та загальні цілі Мовно-літературної освітньої галузі реалізуються також шляхом інтеграції мовно-рецитативних вправ, слухання історій та усного переказування, комунікативних вправ та інтерактивної взаємодії, мовної творчості (з дотримання норм української мови), ознайомлення з літературними творами тощо в інші інтегровані навчальні курси.

Освітня галузь «Математична» реалізується через інтегровані курси «Головний урок»: епохи «Математика» та «Малювання форм», а також частково інтегрується в інші навчальні курси.

Освітня галузь «Природнича» реалізується наскрізно в усіх навчальних курсах: як в інтегрованому курсі «Головний урок», так і в ритмічно повторювальних заняттях через спостереження за природою, проекти, практичні заняття, екологічні акції, вивчення поетичних та прозових творів художньої літератури тощо шляхом інтеграції.

Освітня галузь «Технологічна» реалізується через навчальні курси «Рукоділля», «Живопис та ліплення» та наскрізно в інтегрованому курсі «Головний урок».

Освітня галузь «Інформатична» реалізується наскрізно в усіх навчальних курсах: як в інтегрованому курсі «Головний урок», так і в ритмічно повторювальних заняттях шляхом формування навичок роботи з інформацією, опису логічних, послідовних дій, презентації власних ідей та/або результатів своєї діяльності за допомогою малюнків, текстів, музики тощо. Формування навичок роботи з цифровими пристроями та викладання інформатики як навчального предмету у Вальдорфських школах світу на рівні початкової освіти не здійснюється, що пов'язано з концептуальними засадами вальдорфської педагогіки щодо особливостей розвитку дитини, її потреб у тому чи іншому віці, які викладені у Листі-зверненні від ІАО (Міжнародної Асоціації Вальдорфської педагогіки в Центральній та Східній Європі) (Додаток 1).

Освітня галузь «Соціальна і здоров'язбережна» реалізується наскрізно в усіх навчальних курсах: як в інтегрованому курсі «Головний урок», так і в ритмічно повторювальних заняттях шляхом формування навичок здорового способу життя та безпечної поведінки, культури спілкування, морально-етичного виховання та духовного розвитку особистості, втілюються в проектній та позакласній діяльності.

Освітня галузь «Громадянська та історична» реалізується наскрізно в усіх навчальних курсах: як в інтегрованому курсі «Головний урок», так і в ритмічно повторювальних заняттях, через вивчення історії родини, міста, країни, долучення до родинних і шкільних традицій, підготовки до свят року, участь у громадських, шкільних, міжшкільних проектах, позакласних та виховних заходах тощо.

Освітня галузь «Мистецька» реалізується навчальними курсами «Живопис та ліплення», «Музика», «Евритмія» та пронизує наскрізно усі навчальні курси: як інтегрований курс «Головний урок», так і ритмічні заняття.

Освітня галузь «Фізкультурна» реалізується навчальними курсами «Рухливі ігри» та специфічним для Вальдорфських шкіл світу предметом «Евритмія» (Мистецтво руху). Окрім цього, рухово-ритмічні вправи є складовою ритмічної частини «Головних уроків» та ритмічно повторювальних занять.

Вальдорфська освітня програма передбачає наявність у Варіативній складовій Навчального плану початкової школи, що працює за вальдорфською педагогікою, «Додаткового уроку», де вчитель / вчителька, відповідно до освітніх потреб здобувачів освіти, організовує заняття, що супроводжують тематику «Головних уроків», підготовку проєктів, репетиції вистав та інших творчих заходів, використовує час на навчальні екскурсії тощо.

Гранична наповнюваність класів встановлюється відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту». Відповідно до чинних нормативів (наказ МОН України від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах») може здійснюватися поділ класів на групи при вивченні окремих предметів, а також для мистецьких дисциплін та предметів художньо-ремісничого циклу, оскільки такі заняття потребують індивідуальних консультацій та спеціального обладнання.

Години курсів Фізкультурної освітньої галузі: «Рухливі ігри» та «Евритмія» (як предмету, пов'язаного з руховою активністю учнів) не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження.

Вальдорфська освітня програма зорієнтована на роботу закладу освіти за 5-денним навчальним тижнем.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ (ІНТЕГРАЦІЯ) ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ ТА НАВЧАЛЬНИХ КУРСІВ – 1 КЛАС

		Освітні галузі											
		Інваріантний складник										Варіативний складник	
		Мовно-літературна, у тому числі:	І. Українська мова і література	ІІ. Іншомовна освіта	Математична	Природничі	Соціальна і здоров'язбережувальна	Громадянська та історична	Технологічна	Інформатична	Мистецька		Фізкультурна
Навчальні курси		315	245	70	140	140					70	105*	35
Головний урок	350												
в тому числі:													
- наскрізна складова	120		80			20				5	15		
- математика	80		10		65	5							
- письмо та читання	105		100			5							
- малювання форм	45				30	5				10			
Іноземна мова	105+35			70	10	20					5		35
Живопис та ліплення	70		15		5	30				20			
Рукоділья	70		15		20	30				5			
Музика	70		15		5	15				25	10		
Евритмія	35*		5		5					5	20		
Рухливі ігри	70*		5			10					55		
Загальнорічна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету**	805												
Гранично допустиме тижневе/річне навчальне навантаження учня	20/700												

* Години курсів «Рухливі ігри» та «Евритмія» не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження

** Без урахування поділу на групи

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
першого класу початкової школи за вальдорфською педагогікою
спеціалізованої авіаційно-технологічної школи № 203
на 2018-2019 н. р.

Навчальні курси	1 клас
Інваріантний складник:	Кількість годин на тиждень/рік
Головний урок, в тому числі:	10 / 350
- наскрізна частина	120
- математика (епоха)	80
- письмо та читання (епоха)	105
- малювання форм (епоха)	45
Іноземна мова	3+1 / 105+35
Живопис та ліплення	2 / 70
Рукоділья	2 / 70
Музика	2 / 70
Евритмія	1 / 35*
Рухливі ігри	2 / 70*
Варіативний складник:	
Загальнорічна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)	23 / 805
Гранично допустиме тижневе/річне навчальне навантаження учня	20 / 700

* Години курсів «Рухливі ігри» та «Евритмія» не враховуються під час визначення гранично допустимого навантаження учнів.

Директор школи

А.А.Мельник

ОРІЄНТОВНИЙ ЗМІСТ ОСВІТИ
ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ
ЗА НАВЧАЛЬНИМИ КУРСАМИ

ГОЛОВНИЙ УРОК
інтегрований курс (350 годин на рік)

НАСКРІЗНА СКЛАДОВА
(120 годин на рік)

Мета та завдання

Метою наскрізної складової інтегрованого курсу «Головний урок» у першому циклі початкової освіти є підтримка цілісного розвитку учня / учениці, досягнення основних навчальних результатів у мовно-літературній, природничій, соціальній та здоров'язбережувальній, громадянській та історичній освітніх галузях, адаптація учнів до умов шкільного навчання, засвоєння основних шкільних правил та рутин, формування учнівського колективу.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** наскрізної складової у початковій школі є:

- розвиток здатності спостерігати за мовними явищами, експериментувати зі звуками, словами, фразами, зокрема і в мовних іграх, для опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови;
- створення сприятливого мовного середовища у школі, зокрема й через пізнання сучасної дитячої літератури різної тематики та жанрів;
- розвиток уміння сприймати, перетворювати та оцінювати здобуту інформацію;
- оволодіння системою просторових уявлень, вмінь та навичок, передбачених змістом навчання;
- розвиток сенсорних умінь: відчуття рівноваги, ритму, форми, руху тощо;
- стимулювання розвитку емоційно-вольових якостей учнів, надання можливості переживання радості та насолоди від творчого процесу;
- формування потреби у сприйнятті краси у природі, людині, мистецтві;
- виховання моральних якостей і навичок соціальної взаємодії.

Орієнтовний зміст

Сприймання на слух, розуміння та запам'ятовування змісту невеликих текстів (казки, розповіді, вірша, гри).

Читання напам'ять. Читання напам'ять віршових і прозових текстів (віршів, загадування загадок, промовляння скоромовок, чистомовок тощо), співання пісень.

Формування чіткості вимови та інтонування з використанням скоромовок, чистомовок, міні-діалогів тощо.

Побудова запитань і відповідей на них за прослуханим текстом, малюнком, навчальною ситуацією в класі. Слухання, розуміння співрозмовника, побудова репліки за змістом розмови, вживання доречних етикетних мовленнєвих формул.

Переказування невеликого прослуханого тексту з опорою на подані словосполучення, запитання. Повторення зразка зв'язного висловлювання, пропонованого вчителем.

Побудова зв'язного висловлювання на основі прослуханого тексту, випадку з життя або за поданим початком, малюнком.

Ознайомлення із словами, що означають назви предметів, їх ознаки, дії. Співвідношення назв і предметів, зображених на малюнку. Вибір із даного ряду слова, подібного за значенням до даного вчителем. Поділ прослуханих слів на групи за поданими чи обраними самостійно ознаками.

Сприймання на слух тексту, усвідомлення елементів його фактичного змісту (хто? що? де? коли?), запам'ятовування з одного прослуховування послідовності подій, висловлювання своєї думки про героїв, факти, події. Розуміння з одного прослуховування інструкції, що стосується виконання навчальних дій чи ігрових завдань.

Відтворення, розігрування діалогів із прослуханих, прочитаних казок, оповідань, байок, легенд. Складання короткого переказу епізоду з твору. Виявлення свого ставлення до подій, персонажів.

Переживання ритмів (здебільшого – ямбу та хорею), інтонацій, темпу мовлення, довготривалості пауз у хорівій рецитації і декламації.

Малювання за сезонною тематикою, на тему свят року. Малювання ілюстрацій до навчального матеріалу епохи. Художнє оформлення зошитів.

Групові ритмічні рухові вправи у поєднанні з декламацією, рецитацією, музикуванням, рахунком тощо.

Орієнтовна тематика навчального матеріалу

1 клас

Українські народні казки, казки народів світу, літературні казки. Історії з моральним змістом; оповідки, у яких образно висвітлюються моральні проблеми, що стосуються всього класу або окремих учнів. Оповідання про природу, де природні явища співставляються з життям людини. Вірші; різні фольклорні матеріали – загадки, скоромовки, чистомовки, забавлянки, прислів'я, приказки, пісні тощо.

Навколишнє середовище. Жива і нежива природа, рукотворний світ навколо людини. Пізнання середовища життя за допомогою органів чуттів людини. Правила поведінки в довкіллі.

Єдність рослинного та тваринного світу у природі. Основні групи рослин саду та лісу. Основні групи тварин у довкіллі: комахи (мурашки, бджілки); птахи (ластівки, синички); риби (щука, окунь); звірі (кіт, собака тощо). Спостереження за життям живих істот у довкіллі по сезонах.

Діти в своєму найближчому довкіллі. Моя сім'я, родовід. Моє родинне дерево. Моя школа. Моє місто (село). Ми – пішоходи.

Зміни в довкіллі, що повторюються (день і ніч, пори року, сезонні зміни в житті людей, тварин, рослин).

Добові зміни. Зміна пір року. Пори року: зима, весна, літо, осінь, їх характеристика.

Уявлення про рух Сонця протягом доби. Сезонні зміни в житті людини. Сезонні зміни в житті рослин і тварин. Народні та сімейні свята.

2 клас

Байки. Народні та літературні казки про тварин.

Соціально-побутові українські народні казки.

Легенди, історії про святих.

Вірші про природу, календарні свята.

Фольклорні твори, пов'язані з порами року, ремеслами.

Оповідання про природу, легенди про походження рослин, тварин.

Основи особистої гігієни та здорового способу життя (режим дня, харчування). Як ми відпочиваємо. Раціональна організація навчання та праці.

Самоцінність кожного з нас. Усвідомлення цінності таких людських якостей як чесність, правдивість, доброта, милосердя, працьовитість.

Правила поведінки учня, співжиття й взаємодія з однокласниками, вчителями та працівниками школи.

Рослини в довкіллі (кущі, дерева, трав'янисті рослини), особливості їх зовнішньої будови. Рослини, що вирощує людина, і дикорослі. Умови, які необхідні для життєдіяльності рослин. Кімнатні рослини, догляд за ними. Народна мудрість про рослини.

Умови життя тварин. Тварини свійські та дикі. Народна мудрість про тварин. Тварини поряд із людиною. Правила догляду за хатніми тваринами.

Обов'язкові та очікувані результати навчання

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>Мовно-літературна освітня галузь – українська мова і література:</p> <p>1.1 Сприймає усну інформацію; перепитує, виявляючи увагу; доречно реагує</p> <p>1.2. Відтворює основний зміст усного повідомлення відповідно до мети; на основі почутого малює/добирає ілюстрації; передає інформацію графічно</p> <p>1.3. Виокремлює цікаву для себе інформацію; передає її іншим</p> <p>1.4. Розпізнає ключові слова і фрази в усному повідомленні, виділяє їх голосом у власному мовленні; пояснює, чому зацікавила інформація; з допомогою вчителя / вчительки виявляє очевидні ідеї у простих текстах, медіатекстах</p> <p>1.5. Висловлює думки щодо усного повідомлення, простого тексту, медіатексту; намагається пояснити свої вподобання; звертається до дорослих за підтвердженням правдивості інформації</p> <p>1.6. Висловлює власні погляди на</p>	<ul style="list-style-type: none"> - слухає та запам'ятовує з 1–3 прослуховувань невеликі тексти (вірші, скоромовки, чистомовки, забавлянки); - читає напам'ять вірші, загадки, скоромовки, чистомовки; - знаходить початок та кінець тексту; усвідомлює елементи фактичного змісту прослуханого тексту; переказує послідовність подій оповіді або навчальної ситуації; - розповідає, про що йдеться в тексті, який прослухав; переказує за запитаннями вчителя прослуханий чи прочитаний текст; - будує запитання до прослуханих текстів, малюнків, навчальної ситуації та дає відповіді на них; - розпізнає в мовленні окремі слова, промовлені з паузами речення; - замінює окремі слова в тексті синонімами; - розрізняє в ряду слів назви предметів, ознак, дій; вибирає з ряду слово, подібне за значенням до даного;

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>предмет обговорення; намагається зробити так, щоб висловлення було зрозуміле і цікаве для інших; правильно вимовляє і наголошує загальноживані слова у своєму висловленні</p> <p>1.7. Розпізнає емоції своїх співрозмовників, використовує відомі словесні і несловесні засоби для передавання емоцій та настрою; розпізнає образні вислови і пояснює, що вони допомагають уявити; створює прості медіапродукти</p> <p>1.8. Розповідає про власні відчуття та емоції від прослуханого/ побаченого; ввічливо спілкується</p> <p>2.2. Пов'язує інформацію з тексту з відповідними життєвими ситуаціями; розрізняє головне і другорядне в тексті; визначає тему і головну думку в текстах, у тому числі у простих медіатекстах</p> <p>2.3. Розповідає про власні почуття та емоції від прочитаного тексту; відтворює емоції літературних персонажів під час інсценізації</p> <p>2.4. Висловлює власні вподобання щодо змісту прочитаних творів, літературних персонажів, намагається пояснити, що подобається, а що – ні; висловлює думки з приводу простих медіатекстів</p> <p>2.6. Обирає книжку для читання;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - розподіляє почуті слова на групи за певними ознаками; - уважно слухає співрозмовника під час діалогу, правильно будує репліки за змістом розмови, доречно вживає етикетні мовленнєві формули; - висловлює своє ставлення до подій, персонажів; висловлює свою думку про почуте; - будує зв'язне висловлювання на основі прослуханого тексту, випадку з життя, за поданим початком, за малюнком; - переказує невеликі тексти з опорою на подані словосполучення, запитання; - повторює за вчителем зв'язне висловлювання; - визначає кількість слів у реченні; пояснює написання слова з великої букви в середині речення; - знаходить різницю в змісті речень, що відрізняються одним словом чи формою слова; - знаходить серед кількох речень те, що відповідає на поставлене запитання; - обговорює з однокласниками свої письмові творчі роботи; вдосконалює власну роботу; - добирає і записує назви малюнків; - знаходить на малюнку названі вчителем предмети; називає предмети, зображені на малюнку;

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>пояснює власний вибір</p> <p>2.7. На основі тексту малює/добирає ілюстрації, фіксує інформацію графічно</p> <p>2.8. Експериментує з текстом (змінює кінцівку, місце подій, імпровізує з репліками під час театралізації тощо)</p> <p>4.1. Спостерігає за власним мовленням і мовленням інших; відкриває деякі закономірності щодо співвіднесеності звуків і букв, значення слів, їх граматичної форми та ролі в реченні</p> <p>4.2. Експериментує зі звуками, словами, фразами в мовних іграх; аналізує з допомогою вчителя/вчительки мовлення літературних персонажів</p>	<ul style="list-style-type: none"> - замінює окремі слова в тексті синонімами; - розрізняє в ряду слів назви предметів, ознак, дій; вибирає з ряду слово, подібне за значенням до даного; - уважно слухає співрозмовника під час діалогу, правильно будує репліки за змістом розмови, доречно вживає етикетні мовленнєві формули; - ділиться враженнями про почуте реченнями із завершеною та незавершеною інтонацією, визначає інтонаційну завершеність речення, напрямок руху мелодії речення; - правильно інтонує речення, в яких виражається побажання, запитання, повідомлення; - розрізняє на слух окличну, питальну та розповідну інтонацію речень після 2–3 прослуховувань; - поширює речення за запитаннями;
<p>Природнича освітня галузь:</p> <p>1.1. Обирає у найближчому оточенні те, що йому/їй цікаво дослідити</p> <p>1.2. Обирає та пояснює дії для спостережень і досліджень об'єктів довкілля; припускає можливі результати спостережень/дослідів</p> <p>1.3. Пропонує/обирає послідовність кроків у спостереженні/ експерименті</p> <p>1.4. Спостерігає за обраними природними явищами та об'єктами; експериментує за допомогою органів</p>	<ul style="list-style-type: none"> - під час уроків на природі, екскурсій, прогулянок звертає увагу на окремі природні та рукотворні об'єкти, природні явища; - описує власні враження від побаченого, почутого в природному оточенні; - описує об'єкти живої, неживої природи, речі, створені людиною (по 2–3 об'єкти); пояснює відмінність рослин, тварин,

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>чуття та найпростіших приладів</p> <p>1.5. Описує, що нового я дізнався\дізналася, спостерігаючи та експериментуючи</p> <p>1.6. Описує та пояснює те, про що дізнався/ -лася; радіючи пізнанню нового, розуміє, що помилки – невід'ємна частина пізнання</p> <p>2.1. Знаходить інформацію на запропоновану тему</p> <p>2.2. Зображує інформацію про довкілля у вигляді малюнка, таблиці</p> <p>3.1. Виявляє та описує очевидні зв'язки у природі; пояснює, чому необхідно їх враховувати у життєдіяльності людини</p> <p>3.2. Дбає про чистоту довкілля, доглядає за рослинами і тваринами</p> <p>3.3. Наводить приклади використання винаходів людства в побуті</p> <p>3.4. Пояснює, чому потрібно берегти природні ресурси, і намагається це робити</p> <p>4.1. Розрізняє проблеми в довкіллі, пов'язані з діяльністю людини</p> <p>4.2. Розуміє проблему з якою стикнувся/-лася; розмірковує, що йому/їй відомо про цю проблему, як її вирішити</p> <p>4.3. Знаходить спільні і відмінні ознаки об'єктів; групує об'єкти довкілля за однією або кількома ознаками</p> <p>4.4. Пропонує різні способи використання об'єктів довкілля</p>	<p>предметів побуту;</p> <ul style="list-style-type: none"> - знаходить за допомогою батьків інформацію про рослину, тварину, людину; - відтворює інформацію, отриману зі спостережень та усних повідомлень, у вигляді малюнків, умовних знаків, коротких записів; - характеризує довкілля як середовище життя людини, будь-якої живої істоти; - пояснює зв'язки між рослинами і довкіллям; між тваринами і довкіллям; пояснює залежність життєдіяльності рослин від наявності світла, тепла, вологи; формулює висновки про зв'язки людини і довкілля. - має уявлення про зовнішню будову трав, кущів, дерев; умови життєдіяльності рослин; - має уявлення про тварин; особливості диких та свійських тварин; описує умови життя свійських та диких тварин; - пояснює, чим відрізняються умови життя свійських і диких тварин; порівнює свійських і диких тварин; - має уявлення та описує явища природи; зміни в довкіллі (добовий рух Сонця, Місяця; сезонні зміни в довкіллі); характерні ознаки пір року своєї місцевості; - наводить приклади погоди кожної пори року, її впливу на людей,

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
	<p>рослини і тварин;</p> <ul style="list-style-type: none"> - пояснює зв'язок змін погоди і поведінки живих істот у довкіллі; - порівнює ознаки довкілля під час різних сезонів; описує пори року, місяці; сезонні зміни в довкіллі; свята; спостерігає сезонні зміни в житті рослин та тварин; працюю людей у довкіллі; - спостерігає за народними прикметами; погодою по сезонах; порівнює риб, комах, птахів, звірів; рослини саду та лісу; - наводить приклади сезонної праці людей; характерних ознак пір року; - формулює висновки про повторюваність змін у довкіллі, можливість їх передбачення; - дотримується правил бережливого ставлення до рослин, тварин; правил поведінки в лісі, в саду; - дотримується правил поведінки в довкіллі, на уроках серед природи; - встановлює зв'язки між різноманітністю рослин; пристосуванням рослин до середовища життя. - виносить судження про причини зміни погоди; про вплив погоди на мешканців довкілля. - виносить судження про взаємозв'язок живої істоти з довкіллям; про необхідність збереження життя в довкіллі.
Інформатична освітня галузь:	

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>1.1. Пояснює сприйняття інформації різними органами чуття на основі власних спостережень</p> <p>1.2. Розрізняє та фіксує дані, аналізує та впорядковує прості послідовності</p> <p>1.3. Визначає об'єкти, їх властивості та значення властивостей за підтримки вчителя/ вчительки; розрізняє моделі та їх відповідники у реальному світі, створює прості моделі</p> <p>1.4. Розрізняє правдиві та неправдиві твердження, здобуті з різних джерел</p> <p>2.1. Створює план дій, знаходить приклади повторення та виконання дій за умовами у повсякденній діяльності</p> <p>2.2. Складає простий план із точних та однозначних вказівок до дій виконавців, виявляє в ньому помилки, оцінює відповідність очікуваному результату</p> <p>2.3. Складає ціле із запропонованих частин, пояснює, як заміна окремих частин приводить до іншого цілого</p> <p>2.4. Використовує готові та створює прості інформаційні продукти (текст, зображення, звуки) для отримання, передавання інформації або представлення власних ідей, результатів діяльності</p> <p>2.5. Самостійно та відповідально виконує окреслені завдання; працює в команді з іншими для досягнення спільної мети</p> <p>3.2. Організовує власне робоче місце з</p>	<ul style="list-style-type: none"> - розрізняє органи чуття, пояснює сприйняття інформації різними органами чуття на основі власних спостережень; - розрізняє правдиві та неправдиві твердження у розповідях, історіях; - розуміє та виконує покрокові інструкції в навчальній та ігровій діяльності; - переповідає та відтворює послідовність власних дій, дій інших людей, персонажів; самостійно складає покрокові інструкції; - визначає та оцінює результат виконання інструкції; - орієнтується у розкладі уроків на день та тиждень; складає план дій на ближнє майбутнє (день, тиждень) - самостійно та за допомогою дорослих створює інформаційні продукти: знаки та символи, короткі тексти, малюнкові історії, поєднання текстів та малюнків у зошиті, у записках, оголошеннях тощо; - співпрацює з однокласниками в навчальній та ігровій діяльності, створює спільні продукти; - з допомогою дорослих організовує власне робоче місце вдома та в школі; розпізнає та описує прості проблеми, які виникають у роботі, звертається по допомогу та підтримку;

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>допомогою дорослих; розпізнає та описує прості проблеми та збої, які виникають у роботі, звертається за допомогою та підтримкою</p> <p>4.1. Дотримується правил безпечної роботи; захищає свій інформаційний простір; розповідає про проблеми батькам, учителеві/вчительці</p> <p>4.3. Зазначає авторство власних робіт; виявляє повагу до авторства в творчості здобувачів</p>	<ul style="list-style-type: none"> - зазначає авторство власних робіт: підписує чи позначає власний зошит, малюнок, власноручні вироби; виявляє повагу до авторства однокласників, вчителя / вчительки тощо;
<p>Соціальна і здоров'язберезувальна освітня галузь:</p> <p>1.1. Демонструє поведінку, яка запобігає або зменшує ризики для життя і здоров'я</p> <p>1.2. Протидіє виявам тиску, неповаги та приниження щодо себе та інших, звертаючись по допомогу до дорослих</p> <p>1.3. Розрізняє, до кого і як звернутися за допомогою; описує приклади такої діяльності</p> <p>1.4. Розпізнає здорову етичну поведінку (сумлінність, справедливість, чесність, відповідальність, відвагу, відданість) та наслідує її</p> <p>2.1. Розпізнає та описує небезпеку вдома, у школі та довкіллі</p> <p>2.2. Пояснює, що кожна дія (рішення) має наслідки</p> <p>2.3. Вирішує як діяти у повсякденних ситуаціях без загрози для життя і здоров'я</p> <p>2.4. Пояснює, від чого залежить</p>	<ul style="list-style-type: none"> - у повсякденній навчальній, ігровій та побутовій діяльності наслідує дії авторитетних дорослих (вчителів, батьків), виконує їхні вказівки; - дотримується правил поведінки в гостях, у школі, вдома, у громадських місцях; правил дорожнього руху; правил співпраці в групах, чемного ставлення до старших і товаришів; - описує позитивні риси учня: ввічливість, охайність, чесність, сумлінність, відповідальність; - наводить приклади прояву вихованості, акуратності, ввічливості у спілкуванні з людьми; - пояснює необхідність дотримання охайності, ввічливості, чемної поведінки; - розрізняє, як і до кого звернутись по допомогу; - спостерігає діяльність людей;

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>безпека вдома, у школі та довкіллі</p> <p>3.1. Визначає здорові та шкідливі звички</p> <p>3.2. Відзначає, зміни що відбуваються з ним/нею, і приймає їх</p> <p>3.3. Визначає позитивні і негативні впливи на вибір здорової та безпечної поведінки</p> <p>3.4. Розпізнає, що приносить задоволення та користь</p> <p>4.1. Упорядковує власне навчання відповідно до своїх потреб та рекомендованих умов</p> <p>4.2. Розпізнає знаки, символи і попередження щодо ймовірної небезпеки</p> <p>4.3. Пояснює потреби свої та інших; визначає, від кого та від чого залежить задоволення його/її потреб</p> <p>4.4. Уважно слухає, запитує про потреби інших та висловлюється так, щоб не образити інших</p> <p>4.5. Визнає важливість помірності у споживанні послуг та продукції</p> <p>4.6. Пояснює важливість навчання у школі для свого життя та добробуту; планує свій день (навчальний та вихідний)</p> <p>4.7. Виконує різні ролі в групі, пояснює у чому цінність спільної роботи</p>	<ul style="list-style-type: none"> - виносить судження про необхідність моральних якостей у людині; - ділиться враженнями про власну діяльність та її результати, висловлює задоволення / невдоволення; сприймає власні помилки та виявляє бажання їх виправити; - уважно слухає вчителя / вчительку, однокласників, розпізнає зміст та емоційне забарвлення повідомлень, з розумінням ставиться до почутого; - сумлінно виконує власну роль у спільній навчальній діяльності, узгоджуючи свої дії з діями однокласників; - розуміє, що результат спільної діяльності залежить від його / її особистих дій; - орієнтується у розкладі уроків на день та тиждень; складає план дій на ближнє майбутнє (день, тиждень); дотримується правил розпорядку дня у своєму житті; - володіє безпечними прийомами роботи з інструментами та навчальними матеріалами; виконує правила безпеки при роботі; - правильно організує робоче місце; - підтримує порядок під час роботи;
<p>Громадянська та історична освітня галузь:</p> <p>1.1. Встановлює послідовність важливих для нього/неї подій</p>	<ul style="list-style-type: none"> - в розповідях, історіях розрізняє теперішнє, минуле та майбутнє;

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>(раніше/пізніше, до/після, давно/недавно); пояснює, як і чому люди визначають час</p> <p>1.2. Описує послідовність етапів розвитку людини; намагається пояснити, як події пов'язані між собою</p> <p>1.3. Розрізняє теперішнє, минуле і майбутнє (було – є – буде)</p> <p>2.1. Орієнтується у близькому до його/її місця проживання й освоєному людьми просторі</p> <p>2.2. Показує, як природа дає людям засоби до існування; описує зміни, які він/вона спостерігає у знайомому йому/їй просторі, пов'язані з людською діяльністю</p> <p>2.3. Досліджує об'єкти громадського простору в його/її місцевості; дотримується правил поведінки під час гри, прогулянок і відпочинку</p> <p>3.1. Пояснює, де він/вона може знайти потрібну інформацію; виявляє основний зміст джерела інформації; розпитує старших людей про минуле</p> <p>3.2. Запитує про те, що його/її зацікавило; знаходить відповіді на запитання; виділяє в джерелі інформацію про відому йому/їй особу/подію</p> <p>3.3. Розрізняє казкові події та події минулого; висловлює припущення про правдивість інформації</p> <p>4.1. Виокремлює незрозумілі йому/їй</p>	<p>розрізняє казкові події та події минулого;</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про сім'ю як об'єднання рідних людей; називає членів сім'ї, їхні імена; - знає назву місця проживання (країна, населений пункт, вулиця тощо), назву та місцезнаходження школи; - дає відповіді на запитання стосовно сім'ї, школи; - орієнтується на подвір'ї власного будинку, в будівлі школи та на шкільній ділянці, знає назви та місцезнаходження основних об'єктів (приміщень, майданчиків) - спостерігає об'єкти шкільного подвір'я; природу рідного краю; сезонні зміни в довкіллі; вплив природи на працю людей; - описує природу рідного краю; шкільне подвір'я; наводить приклади різних професій; - дотримується правил поведінки дітей у довкіллі, в школі, під час гри, прогулянки, відпочинку; правил дорожнього руху; чемного ставлення до старших і товаришів; - знає, до кого можна звернутись по необхідну інформацію (батьки, родичі, вчителі); ставить їм питання; - розуміє значення книги як джерела інформації; читає або просить прочитати книгу;

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>слова і з допомогою дорослих встановлює їх зміст;</p> <p>придумує назву твору, що відображає його зміст</p> <p>4.2. Розповідає про себе, свою родину та інших</p> <p>5.1. Висловлює свої вподобання; виокремлює фрази та/ або дії, які його/її вразили; обмірковує вплив його/її слів та/ або дій на думку інших</p> <p>6.1. Описує себе, свій характер, захоплення, що його/її вирізняє від інших</p> <p>6.2. Пояснює, що він/вона може і має робити в сім'ї, серед однолітків, у школі;</p> <p>дотримується правил поведінки, що засвідчують його/її повагу до інших; звертається за допомогою до старших у випадках, коли його/її або когось ображають</p> <p>6.3. Розпізнає вчинки і слова, які можуть підтримати або образити; поважає різноманітність, справедливо ставиться до інших</p> <p>7.1. Збирає інформацію та розповідає про свою родину, однокласників, Україну;</p> <p>пояснює, що означає бути членом родини, громади, класу; долучається до родинних і національних традицій, пояснює їх значення для себе</p> <p>7.2. Пояснює, чому важливо працювати гуртом; разом з іншими встановлює для групи послідовність</p>	<ul style="list-style-type: none"> - розрізняє у власному мовленні, в розповідях інших людей минуле, теперішнє та майбутнє; розрізняє казкові та життєві події, жартівливі та серйозні повідомлення, робить припущення щодо правдивості почутого, прочитаного; - описує позитивні риси людини: ввічливість, охайність, розум, вихованість, відповідальність; - наводить приклади прояву вихованості, акуратності, ввічливості у спілкуванні з людьми; - пояснює необхідність дотримання охайності, ввічливості, чемної поведінки; - ділиться враженнями про власну діяльність та її результати, висловлює задоволення / невдоволення; сприймає власні помилки та виявляє бажання їх виправити; - уважно слухає вчителя / вчительку, однокласників, розпізнає зміст та емоційне забарвлення повідомлень, з розумінням ставиться до почутого; - сумлінно виконує власну роль у спільній навчальній діяльності, узгоджуючи свої дії з діями однокласників; - розуміє, що результат спільної діяльності залежить від його / її особистих дій; - знає народні пісні, колядки, щедрівки, різдвяні пісні; зміст

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>виконання дій; виконує різні ролі в групі</p> <p>8.1. Домовляється з однокласниками/ однокласницями про добродіє правила взаємодії, дотримується досягнутих домовленостей, пояснює, чому це важливо</p> <p>8.2. Розповідає про проблеми, з якими стикаються його/її родина, клас, обирає варіанти їх розв'язання; долучається до корисних справ у родині, класі, школі</p> <p>8.3. Розповідає про Україну як про свою Батьківщину, розпізнає державні символи України, шанобливо ставиться до них</p>	<p>народних казок, ігор та танців; - знає Прапор та Гімн України.</p>
<p>Мистецька освітня галузь:</p> <p>1.1. Творить відомими йому/їй художніми засобами та способами</p> <p>1.2. Експериментує відомими йому/їй художніми техніками зі звуками, ритмами, рухами, лініями, кольорами, формами, матеріалами тощо, для створення художніх образів</p> <p>1.3. Спостерігає за довкіллям, фіксує з допомогою вчителя/вчительки цікаві явища як ідеї для творчості; допомагає прикрасити місце, де навчається, живе</p> <p>2.1. Сприймає твори різних видів мистецтва і виявляє враження у вербальний (добирає для їх опису відповідні слова) або невербальний (рухами, мімікою, лініями, кольорами тощо) спосіб.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - вміє виражати характер і настрій музики в пластичних рухах; виконує прості мелодії на флейті, знаходить по слуху потрібний тон; - висловлює своє враження від музики; - визначає емоційний зміст музичних творів; - виразно виконує пісні; - висловлює власні враження від сприйняття музичних творів; визначає емоційний зміст музичних творів; - виділяє окремі елементи музичної мови; - дотримується правил слухання музики, співу; елементарного музикування;

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>2.2. Розрізняє види мистецтва (музичне, образотворче, театр, хореографія, кіно тощо) і розпізнає притаманні їм засоби виразності</p> <p>3.1. Оцінює власну творчість за поданими орієнтирами; пояснює, наскільки вдалося втілити свій задум</p> <p>3.2. Презентує створені художні образи іншим у зрозумілій йому/їй спосіб, пояснюючи створене</p> <p>3.3. Бере участь у колективній творчій діяльності, дотримується правил творчої співпраці; ділиться з іншими враженнями від сприймання мистецтва та творчої діяльності</p> <p>3.4. Вирізняє твори і види художньо-творчої діяльності, які йому/їй подобаються; ділиться емоціями від сприймання мистецьких творів; творить для задоволення.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - виразно передає один з образів в інсценізації казки; - оформлює обкладинки зошиту, альбому, щоденника; гармонійно розміщує на сторінці зошита малюнки та написи; - виконує малюнки до прослуханих, прочитаних текстів; виражає у малюнках враження від життєвих подій; - оцінює власну роботу, може знайти помилку; естетично виправляє помилки, дотримується рядків, поля на папері.
<p>Фізкультурна освітня галузь:</p> <p>1.1. Вправляється в пересуванні (наприклад, ходьба, біг, стрибки, лазіння, плавання, ковзання), виконує вправи з предметами та без них</p> <p>1.3. Виконує рухові дії під час рухливих ігор під керівництвом учителя / учительки</p> <p>2.1. Контролює своє самопочуття за підтримки дорослих у школі і поза межами школи</p> <p>3.1. Виконує різні ролі під час рухливих ігор, забав, обрядів та інших форм рухової діяльності</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знає правила ігор та бере в них участь; - знає зміст народних ігор та танцювальних вправ; - знає напрямки руху та місцезнаходження; розділяє ліво- та правосторонні рухи; - виконує у заданому ритмі; стрибки поперемінно з ходьбою; приставні кроки з притупуванням, галопом; вміє ходити з підскоком; - виконує групові ритмічні рухові вправи у супроводі віршованих

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
3.2. Дотримується правил безпеки особисто та під час спільної з друзями рухової діяльності.	<p>текстів, музики; рухається у групі за геометричними формами (пряма, крива, коло, спіраль, симетрична форма тощо);</p> <p>- дотримується правил чесної гри та безпеки під час проведення занять.</p>

ГОЛОВНИЙ УРОК

ПИСЬМО ТА ЧИТАННЯ (ЕПОХА)

(105 годин на рік)

Мета та завдання

Метою рідномовної освіти для загальної середньої освіти є формування комунікативної, читацької та інших ключових компетентностей, розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому і суспільному житті, у міжкультурному діалозі, бачити її передумовою життєвого успіху; плекання здатності спілкуватися рідною мовою (якщо вона не українська); формування шанобливого ставлення до культурної спадщини; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** рідномовної освіти у початковій школі є:

- виховання стійкої мотивації до читання та прагнення вдосконалювати своє мовлення;
- сприяння індивідуальному самовияву учнів та взаємодії між ними через розвиток комунікативних умінь, зокрема діалогічного мовлення, театралізацію;
- розвиток уміння вдумливого читання і базових правописних умінь;
- збагачення духовного світу здобувачів освіти через естетичне сприймання творів художньої літератури;
- розвиток уяви та творчого мислення здобувачів освіти за допомогою творів літератури та мистецтва, театралізації, гри;
- формування умінь опрацьовувати тексти різних видів;
- розвиток здатності спостерігати за мовними явищами, експериментувати зі звуками, словами, фразами, зокрема і в мовних іграх, для опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови;
- створення сприятливого мовного середовища у школі, зокрема й через пізнання сучасної дитячої літератури різної тематики та жанрів.

Орієнтовний зміст

Усна взаємодія.

Сприймання на слух, розуміння та запам'ятовування змісту невеликих текстів (казки, розповіді, вірша, гри).

Фіксація початку і кінця тексту, усвідомлення елементів фактичного змісту.

Сприйняття на слух слів, складів, буквосполучень та виділення серед них тих, що відповідають зазначеним ознакам.

Письмо та читання.

Ознайомлення зі звуками (через образні історії) і позначенням їх буквами на письмі.

Правильне сидіння за партою під час письма, утримування належним чином олівця та зошита на парті, виконання раціональних рухів рукою під час письма в рядку, одночасний контроль графічних дій і виконання гігієнічних правил письма.

Орієнтування на сторінці зошита, аркуші паперу, продовження початого орнаменту, візерунка, малюнка, складання їх з різних графічних елементів.

Списування букв, складів, слів, словосполучень, речень із вивченими буквами.

Письмо та читання з поступовим ускладненням звукової та складової структури слів.

Написання букв українського алфавіту.

Ознайомлення з голосними і приголосними звуками.

Алфавіт – установлений порядок букв.

Поєднання букв у процесі написання слів з використанням природних способів поєднань. Велика та мала букви. Велика буква у власних назвах.

Формування уявлення про речення, навички виділення речення з потоку мовлення.

Встановлення меж речення на слух і за графічними ознаками: крапка в кінці речення, велика літера на початку речення.

Поділ тексту на речення.

Зміст та інтонаційне оформлення речення.

Інтонаційно завершене або незавершене речення.

Речення для вираження почуттів, побажань, запитань, повідомлень.

Ознайомлення з різновидами речень за метою висловлювання (питальні, розповідні, спонукальні), за інтонацією (окличні, неокличні).

Розділові знаки на письмі в кінці речення (. ? !).

Обов'язкові та очікувані результати навчання

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>Мовно-літературна освітня галузь – українська мова і література:</p> <p>1.1 Сприймає усну інформацію; перепитує, виявляючи увагу; доречно реагує</p> <p>1.2. Відтворює основний зміст усного повідомлення відповідно до мети; на основі почутого малює/добирає ілюстрації; передає інформацію графічно</p> <p>1.3. Виокремлює цікаву для себе інформацію; передає її іншим</p> <p>1.4. Розпізнає ключові слова і фрази в усному повідомленні, виділяє їх голосом у власному мовленні; пояснює, чому зацікавила інформація; з допомогою вчителя/ вчительки виявляє очевидні ідеї у простих текстах, медіатекстах</p> <p>1.5. Висловлює думки щодо усного повідомлення, простого тексту, медіатексту; намагається пояснити свої вподобання; звертається до дорослих за підтвердженням правдивості інформації</p> <p>1.6. Висловлює власні погляди на предмет обговорення; намагається зробити так, щоб висловлення було зрозуміле і цікаве для інших; правильно вимовляє і наголошує загальноживані слова у своєму висловленні</p>	<ul style="list-style-type: none"> - слухає та запам'ятовує з 1–3 прослуховувань невеликі тексти (вірші, скоромовки, чистомовки, забавлянки); читає напам'ять вірші, загадки, скоромовки, чистомовки; - виконує дії відповідно до прослуханої інструкції; - будує запитання до прослуханих текстів, малюнків, навчальної ситуації та дає відповіді на них; - розпізнає в мовленні окремі слова, промовлені з паузами речення; - уважно слухає співрозмовника під час діалогу, правильно будує репліки за змістом розмови, доречно вживає етикетні мовленнєві формули; - переказує невеликі тексти з опорою на подані словосполучення, запитання; повторює за вчителем / вчителькою зв'язне висловлювання; - будує зв'язне висловлювання на основі прослуханого тексту, випадку з життя, за поданим початком, за малюнком; - правильно інтонує речення, різні за метою висловлювання та інтонацією; - розрізняє на слух окличну, питальну та розповідну інтонацію речень після 2–3 прослуховувань; - поширює речення за запитаннями; - ділиться враженнями про почуте

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>1.7. Розпізнає емоції своїх співрозмовників, використовує відомі словесні і несловесні засоби для передавання емоцій та настрою; розпізнає образні вислови і пояснює, що вони допомагають уявити; створює прості медіапродукти</p> <p>1.8. Розповідає про власні відчуття та емоції від прослуханого/ побаченого; ввічливо спілкується</p> <p>2.2. Пов'язує інформацію з тексту з відповідними життєвими ситуаціями; розрізняє головне і другорядне в тексті; визначає тему і головну думку в текстах, у тому числі у простих медіатекстах</p> <p>2.3. Розповідає про власні почуття та емоції від прочитаного тексту; відтворює емоції літературних персонажів під час інсценізації</p> <p>2.4. Висловлює власні вподобання щодо змісту прочитаних творів, літературних персонажів, намагається пояснити, що подобається, а що – ні; висловлює думки з приводу простих медіатекстів</p> <p>2.6. Обирає книжку для читання; пояснює власний вибір</p> <p>2.7. На основі тексту малює/добирає ілюстрації, фіксує інформацію графічно</p> <p>2.8. Експериментує з текстом (змінює кінцівку, місце подій, імпровізує з репліками під час театралізації тощо)</p>	<p>реченнями із завершеною та незавершеною інтонацією, визначає інтонаційну завершеність речення, напрямок руху мелодії речення;</p> <ul style="list-style-type: none"> - знаходить початок та кінець тексту; розповідає, про що йдеться в тексті, який прослухав; - усвідомлює елементи фактичного змісту прослуханого тексту; переказує послідовність подій оповіді або навчальної ситуації; - переказує за запитаннями вчителя прослуханий чи прочитаний текст; - висловлює своє ставлення до подій, персонажів; - добирає і записує назви малюнків; - знаходить на малюнку названі вчителем предмети; називає предмети, зображені на малюнку; - читає і складає записки, побажання, привітання; - обговорює з однокласниками свої письмові творчі роботи; вдосконалює власну роботу; - правильно інтонує речення, дане вчителем; визначає кількість слів у реченні; пояснює написання слова з великої букви в середині речення; - знаходить слова, склади, буквосполучення із заданими ознаками; - замінює окремі слова в тексті синонімами; - розрізняє в ряду слів назви предметів, ознак, дій; вибирає з

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>3.1. Пише рукописними буквами, злито; створює невеликі та нескладні за змістом висловлення, записує їх; правильно записує слова, які пишуться так як вимовляються; створює прості медіапродукти з допомогою інших</p> <p>3.2. Обмінюється короткими письмовими повідомленнями</p> <p>3.3. Перевіряє написане, виявляє і виправляє недоліки письма самостійно чи з допомогою вчителя/ вчительки; обговорює створений текст і вдосконалює його з допомогою інших</p> <p>4.1. Спостерігає за власним мовленням і мовленням інших; відкриває деякі закономірності щодо співвіднесеності звуків і букв, значення слів, їх граматичної форми та ролі в реченні</p> <p>4.2. Експериментує зі звуками, словами, фразами в мовних іграх; аналізує з допомогою вчителя/вчительки мовлення літературних персонажів.</p>	<p>ряду слово, подібне за значенням до даного; розподіляє почуті слова на групи за певними ознаками;</p> <ul style="list-style-type: none"> - усвідомлює елементи фактичного змісту прослуханого тексту; переказує послідовність подій оповіді або навчальної ситуації; - переказує за запитаннями вчителя прослуханий чи прочитаний текст; - висловлює своє ставлення до подій, персонажів.
<p>Інформатична освітня галузь:</p> <p>1.4. Розрізняє правдиві та неправдиві твердження, здобуті з різних джерел</p> <p>2.1. Створює план дій, знаходить приклади повторення та виконання дій за умовами у повсякденній діяльності</p> <p>2.2. Складає простий план із точних та однозначних вказівок до дій виконавців, виявляє в ньому помилки, оцінює відповідність очікуваному</p>	<ul style="list-style-type: none"> - розрізняє правдиві та неправдиві твердження у розповідях, історіях; - розуміє та виконує покрокові інструкції в навчальній та ігровій діяльності; - переповідає та відтворює послідовність власних дій, дій інших людей, персонажів; самостійно складає покрокові

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>результату</p> <p>2.4. Використовує готові та створює прості інформаційні продукти (текст, зображення, звуки) для отримання, передавання інформації або представлення власних ідей, результатів діяльності</p> <p>2.5. Самостійно та відповідально виконує окреслені завдання; працює в команді з іншими для досягнення спільної мети</p> <p>3.2. Організовує власне робоче місце з допомогою дорослих; розпізнає та описує прості проблеми та збої, які виникають у роботі, звертається за допомогою та підтримкою</p> <p>4.3. Зазначає авторство власних робіт; виявляє повагу до авторства в творчості здобувачів.</p>	<p>інструкції;</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначає та оцінює результат виконання інструкції; - самостійно та за допомогою дорослих створює інформаційні продукти: знаки та символи, короткі тексти, малюнкові історії, поєднання текстів та малюнків у зошиті, у записках, оголошеннях тощо; - співпрацює з однокласниками в навчальній та ігровій діяльності, створює спільні продукти; - з допомогою дорослих організовує власне робоче місце вдома та в школі; розпізнає та описує прості проблеми, які виникають у роботі, звертається по допомогу та підтримку; - зазначає авторство власних робіт: підписує чи позначає власний зошит, малюнок, власноручні вироби; виявляє повагу до авторства однокласників, учителя / учительки тощо.
<p>Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь:</p> <p>1.1. Демонструє поведінку, яка запобігає або зменшує ризики для життя і здоров'я</p> <p>1.3. Розрізняє, до кого і як звернутися за допомогою; описує приклади такої діяльності</p> <p>1.4. Розпізнає здорову етичну поведінку (сумлінність,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - у повсякденній навчальній, ігровій та побутовій діяльності наслідує дії авторитетних дорослих (вчителів, батьків), виконує їхні вказівки; - дотримується правил поведінки в гостях, у школі, вдома, у громадських місцях; правил дорожнього руху; правил співпраці

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>справедливість, чесність, відповідальність, відвагу, відданість) та наслідує її</p> <p>4.1. Упорядковує власне навчання відповідно до своїх потреб та рекомендованих умов</p> <p>4.3. Пояснює потреби свої та інших; визначає, від кого та від чого залежить задоволення його/її потреб</p> <p>4.4. Уважно слухає, запитує про потреби інших та висловлюється так, щоб не образити інших</p> <p>4.6. Пояснює важливість навчання у школі для свого життя та добробуту; планує свій день (навчальний та вихідний)</p> <p>4.7. Виконує різні ролі в групі, пояснює у чому цінність спільної роботи</p>	<p>в групах, чемного ставлення до старших і товаришів;</p> <ul style="list-style-type: none"> - розрізняє, як і до кого звернутись по допомогу; - ділиться враженнями про власну діяльність та її результати, висловлює задоволення / невдоволення; сприймає власні помилки та виявляє бажання їх виправити; - уважно слухає вчителя / вчительку, однокласників, розпізнає зміст та емоційне забарвлення повідомлень, з розумінням ставиться до почутого; - сумлінно виконує власну роль у спільній навчальній діяльності, узгоджуючи свої дії з діями однокласників; - розуміє, що результат спільної діяльності залежить від його / її особистих дій; - орієнтується у розкладі уроків на день та тиждень; складає план дій на ближнє майбутнє (день, тиждень); дотримується правил розпорядку дня у своєму житті; - володіє безпечними прийомами роботи з інструментами та навчальними матеріалами; виконує правила безпеки при роботі; - правильно організує робоче місце; - підтримує порядок під час роботи;
<p>Громадянська та історична освітня галузь:</p> <p>1.1. Встановлює послідовність</p>	<ul style="list-style-type: none"> - в розповідях, історіях розрізняє

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>важливих для нього/неї подій (раніше/пізніше, до/після, давно/недавно); пояснює, як і чому люди визначають час</p> <p>1.3. Розрізняє теперішнє, минуле і майбутнє (було – є – буде)</p> <p>3.1. Пояснює, де він/вона може знайти потрібну інформацію; виявляє основний зміст джерела інформації;</p> <p>розпитує старших людей про минуле</p> <p>3.2. Запитує про те, що його/її зацікавило; знаходить відповіді на запитання; виділяє в джерелі інформацію про відому йому/їй особу/подію</p> <p>3.3. Розрізняє казкові події та події минулого; висловлює припущення про правдивість інформації</p> <p>4.1. Виокремлює незрозумілі йому/їй слова і з допомогою дорослих встановлює їх зміст; придумує назву твору, що відображає його зміст</p> <p>5.1. Висловлює свої вподобання; виокремлює фрази та/ або дії, які його/її вразили; обмірковує вплив його/її слів та/ або дій на думку інших</p> <p>6.2. Пояснює, що він/вона може і має робити в сім'ї, серед однолітків, у школі;</p> <p>дотримується правил поведінки, що засвідчують його/її повагу до інших; звертається за допомогою до старших у випадках, коли його/її або когось</p>	<p>теперішнє, минуле та майбутнє; розрізняє казкові події та події минулого;</p> <ul style="list-style-type: none"> - дотримується правил поведінки дітей у докільці, в школі, під час гри, прогулянки, відпочинку; правил дорожнього руху; чемного ставлення до старших і товаришів; - знає, до кого можна звернутись по необхідну інформацію (батьки, родичі, вчителі); ставить їм питання; - розуміє значення книги як джерела інформації; читає або просить прочитати книгу; - розрізняє у власному мовленні, в розповідях інших людей минуле, теперішнє та майбутнє; розрізняє казкові та життєві події, жартівливі та серйозні повідомлення, робить припущення щодо правдивості почутого, прочитаного; - ділиться враженнями про власну діяльність та її результати, висловлює задоволення / невдоволення; сприймає власні помилки та виявляє бажання їх виправити; - уважно слухає вчителя / вчительку, однокласників, розпізнає зміст та емоційне забарвлення повідомлень, з розумінням ставиться до почутого; - сумлінно виконує власну роль у спільній навчальній діяльності, узгоджуючи свої дії з діями

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>ображають</p> <p>7.2. Пояснює, чому важливо працювати гуртом; разом з іншими встановлює для групи послідовність виконання дій;</p> <p>виконує різні ролі в групі</p> <p>8.1. Домовляється з однокласниками/ однокласницями про добродесні правила взаємодії, дотримується досягнутих домовленостей, пояснює, чому це важливо.</p>	<p>однокласників;</p> <p>- розуміє, що результат спільної діяльності залежить від його / її особистих дій.</p>

ГОЛОВНИЙ УРОК

МАТЕМАТИКА (ЕПОХА)

(80 годин на рік)

Мета та завдання

Метою математичної освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування математичної та інших ключових компетентностей, розвиток мислення, здатності розуміти й оцінювати математичні факти та закономірності, розпізнавати в повсякденному житті проблеми, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів, моделювати процеси та ситуації для вирішення проблем, а також здатності робити усвідомлений вибір.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** математичної освітньої галузі у початковій школі є:

- формування здатності розпізнавати серед повсякденних проблем ті, які можна розв'язати із застосуванням математичних методів та способів;
- розвиток уміння здійснювати дослідження, аналіз, планування послідовності дій для розв'язання повсякденних проблем математичного змісту, зокрема й сюжетних задач;
- формування та розвиток усвідомлених обчислювальних навичок;
- вироблення вміння описувати побачене, почуте, прочитане за допомогою простих математичних моделей;
- формування відповідального ставлення щодо висування гіпотез, їх оцінювання, доведення або спростування, обґрунтування свого вибору;
- набування досвіду дослідження просторових відношень, форм об'єктів навколишнього світу, конструювання площинних та об'ємних геометричних фігур;
- формування уявлень, що ґрунтуються на зв'язках математики з органічним та неорганічним світом;
- розвиток уміння сприймати, перетворювати та оцінювати здобуту інформацію, використовуючи різні джерела.

Особливості викладання математики у Вальдорфській школі

Головними положеннями, на яких ґрунтуються процес організації та методика викладання математики початкової освіти за вальдорфською педагогікою, є наступні:

- процес оволодіння математичними поняттями є антропологічно зорієнтованим (враховуються усі сторони людського єства, що прямо чи опосередковано беруть участь у пізнанні, тобто математика розглядається у її різноманітних взаємозв'язках з людиною);
- навчання математики спрямовано, перш за все, на задоволення об'єктивних потреб, що виникають у дитини в момент досягнення нею шкільного віку (схильність до наслідування, 7—10 років — сензитивний період розвитку пам'яті, актуалізації ритмічного полюсу дитини);
- викладання математики в початкових класах у своїй основі містить художній компонент, оскільки побудова уроків згідно з цим принципом є важливою запорукою правильного розвитку пам'яті молодших школярів;
- методи навчання та зміст матеріалу обов'язково мають життєву, практичну спрямованість; особлива увага приділяється їх соціально-виховному впливу на дитину;
- опанування математичних понять у 1-4 класах супроводжується великою кількістю рухових вправ як при оволодінні геометричним матеріалом, так і при засвоєнні поняття натурального числа. Окрім процесу абстрагування, що відбувається власне у свідомості (сприйнятті та мисленні) та лежить в основі різноманітних логічних операцій (класифікації, систематизації) та дій з предметами, даною програмою передбачено ряд додаткових аспектів, пов'язаних з антропологічним підходом. Йдеться, перш за все, про зв'язок між формуванням понять та тілесністю, відчуттями дитини (організм руху та відчуття власного руху; відчуття орієнтації тіла в просторі, відчуття рівноваги);
- перш ніж вчитися обчислювати, учні засвоюють рахунок;
- ознайомлення з усіма арифметичними діями відбувається майже одночасно. При цьому враховуються зв'язки, що існують між додаванням, відніманням, множенням та діленням. Основні принципи введення арифметичних дій — комплексність, наочність, «від цілого до частини». Обираючи матеріал для уроку, вчитель / вчителька прагне досягти правильного співвідношення між аналізом та синтезом. В аналітичній діяльності учні мають можливість скористатися власними знаннями, здібностями, доклавши при цьому вольових зусиль. Виконуючи завдання синтетичного характеру, вони лише репродуктивно відтворюють суб'єктивно існуючі знання та закономірності;

- у процесі засвоєння конкретного змісту арифметичних дій враховуються темпераментні особливості кожної дитини.

Орієнтовний зміст

Числа. Лічба.

Життєва необхідність виникнення рахунку.

Лічба, що супроводжується рухами.

Поняття про натуральне число.

Назва та позначення чисел від 1 до 12.

Римські цифри. Арабські цифри.

Нумерація чисел другого десятка.

Усна та письмова нумерація чисел в межах 100.

Лічба двійками, трійками, четвірками, ..., десятками і т.д. в межах 100.

Опанування рядів чисел, кратних 1–5 в межах 100.

Позначення, читання, запас двоцифрових чисел.

Попереднє, наступне число для будь-якого двоцифрового. Числа-сусіди.

Поняття сотня. Сотня як нова лічильна одиниця.

Лічба сотнями, десятками, одиницями в межах 1000.

Запис і читання трицифрових чисел.

Арифметичні дії.

Арифметичні дії в межах 10.

Формування поняття дії додавання через суму ($5 = 3 + 2$).

Віднімання – через різницю ($3 = 5 - 2$).

Введення дії множення через добуток ($4 = 2 \times 2$).

Взаємозв'язок між діями множення та додавання.

Введення дії ділення через частку ($2 = 4 : 2$).

Взаємозв'язок між діями множення та ділення.

Збільшення та зменшення числа в кілька разів.

Знаки арифметичних дій.

Спостереження за переставною властивістю дій додавання та множення.

Множення і ділення чисел 1 – 12

Складання та ритмічне вивчення таблиці множення та ділення (1 – 12).

Попереднє ознайомлення з поняттям «нуль» через спостереження за прикладами виду

$$5 - 5 = 0; 5 - 0 = 5; 5 = 5 - 0; 5 + 0 = 5.$$

Прийоми усного додавання і віднімання двоцифрових чисел з переходом через розряд; додавання і віднімання числа частинами.

Магічні квадрати.

Арифметичні дії з трицифровими числами

Додавання і віднімання в межах 1000

Математичний вираз.

Порівняння чисел.

Знайомство з рівностями.

Порядок обчислень у виразах на дві-три дії; у виразах з дужками.

Математичні задачі.

Розв'язування простих та складених арифметичних задач

Розв'язування задач за поданим сюжетом (умовою).

Складання задач за власним сюжетом.

Обов'язкові та очікувані результати навчання

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>Математична освітня галузь</p> <p>1.1. Розпізнає серед ситуацій із свого життя ті, які потребують перелічування об'єктів, вимірювання величин, обчислення</p> <p>1.2. Аналізує проблемні ситуації зі свого життя; визначає групу пов'язаних між собою величин для розв'язання повсякденних проблем математичного змісту</p> <p>1.3. Прогнозує результат виконання арифметичних дій</p> <p>2.1. Перетворює інформацію (почуту, побачену, прочитану) у схему, таблицю, схематичний рисунок</p> <p>2.2. Обирає послідовність дій для розв'язання проблемної ситуації</p> <p>2.3. Обирає числові дані, необхідні і достатні для відповіді на конкретне запитання; визначає дію/дії для розв'язання проблемної ситуації, виконує їх</p>	<ul style="list-style-type: none">- називає і позначає числа від 1 до 12 відповідними римськими числами;- називає і позначає числа від 1 до 1000 відповідними арабськими цифрами;- розрізняє число і цифру, правильно вживає у мовленні ці терміни;- лічить одиницями, двійками, трійками тощо в межах 100 в прямому і зворотному напрямках;- розуміє, що сотня – це лічильна одиниця;- лічить одиницями, десятками, сотнями в межах 1000;- називає попереднє, наступне, числа-сусіди для даного числа;- позначає, читає і записує будь-яке число в межах 1000;- розуміє позиційне значення цифр;- визначає число сотень, десятків і одиниць у дво-, трицифрових

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>3.1. Визначає, чи достатньо даних для розв'язання проблемної ситуації</p> <p>3.2. З'ясовує, чи існує інший шлях розв'язування проблемної ситуації</p> <p>3.3. Зіставляє одержаний результат з прогнозованим</p> <p>3.4. Перевіряє правильність результату арифметичної дії; знаходить помилки та виправляє їх</p> <p>4.1. Визначає істотні, спільні й відмінні ознаки об'єктів навколишнього світу; порівнює, об'єднує у групу і розподіляє на групи за спільною ознакою</p> <p>4.2. Лічить об'єкти, позначає числом результат лічби; порівнює числа в межах ста та упорядковує їх</p> <p>4.3. Обчислює усно зручним для себе способом у навчальних і практичних ситуаціях</p> <p>4.7. Вимірює величини за допомогою підручних засобів і вимірювальних приладів</p> <p>4.8. Встановлює залежності між компонентами і результатом арифметичної дії</p>	<p>числах;</p> <ul style="list-style-type: none"> - розкладає дво-, трицифрові числа на суму розрядних доданків; - порівнює одно-, дво-, трицифрові числа, застосовуючи знаки $<$, $>$. - користується знаками арифметичних дій у відповідних обчисленнях; - записує результати обчислень за допомогою відповідних знаків; - уміє читати рівність; - виконує арифметичні обчислення з одно-, двоцифровими числами; - виконує найпростіші обчислення з трицифровими числами: усне додавання, віднімання розрядних чисел, круглих чисел без переходу через десяток, множення і ділення трицифрових чисел на одноцифрове; - виконує перевірку додавання та віднімання, множення та ділення; - вміє застосовувати переставну та сполучну властивості додавання та множення; - називає результати табличних випадків множення та ділення одноцифрових чисел; - пояснює за допомогою вчителя та самостійно числові закономірності таблиці множення та ділення; - записує числовий вираз, що містить одну, дві або три дії; - розуміє значення дужок у виразі; - пояснює порядок обчислень у

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
	<p>виразах на 2–3 дії; у виразах з дужками;</p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміє та пояснює переставний та сполучний закони додавання та віднімання без називання термінів компонентів виразу; - виділяє у тексті задачі умову і запитання; - розуміє зміст відношень «більше на», «менше на», запитань на скільки більше?, на скільки менше?, скільки всього?, скільки залишилось?, скільки було? тощо; - повторює задачу за запитаннями вчителя; робить в зошиті-альбомі малюнок до задачі; - розв'язує прості та складені арифметичні задачі, в тому числі ті, що містять відношення «більше (менше) на...», «більше (менше) в...»; - пояснює розв'язання задач, складених за власним сюжетом; уміє перевіряти задачі; записує розв'язання задачі виразом, арифметичними діями (без запитань); - записує коротку відповідь в задачі; усно формулює повну відповідь на запитання задачі; - складає задачі за малюнками, схемами, за практичними діями з предметами, за даним прикладом, на задану дію, за власним сюжетом.
Мовно-літературна освітня галузь	

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>1.1. Сприймає усну інформацію; перепитує, виявляючи увагу; доречно реагує</p> <p>1.2. Відтворює основний зміст усного повідомлення відповідно до мети; на основі почутого малює/добирає ілюстрації; передає інформацію графічно</p> <p>1.6. Висловлює власні погляди на предмет обговорення; намагається зробити так, щоб висловлення було зрозуміле і цікаве для інших; правильно вимовляє і наголошує загальноживані слова у своєму висловленні</p> <p>2.2. Пов'язує інформацію з тексту з відповідними життєвими ситуаціями; розрізняє головне і другорядне в тексті; визначає тему і головну думку в текстах, у тому числі у простих медіатекстах</p>	<ul style="list-style-type: none"> - називає будь-яке число в межах 1000; - розрізняє число і цифру, правильно вживає у мовленні ці терміни; - усно лічить одиницями, двійками, трійками тощо в межах 100 в прямому і зворотному напрямках; лічить одиницями, десятками, сотнями в межах 1000; - називає попереднє, наступне, числа-сусіди для даного числа; - пояснює за допомогою вчителя та самостійно числові закономірності таблиці множення та ділення; - пояснює порядок обчислень у виразах; - пояснює переставний та сполучний закони додавання та віднімання без називання термінів компонентів виразу. - розуміє та розв'язує прості та складені арифметичні задачі, в тому числі ті, що містять відношення «більше (менше) на...», «більше (менше) в...»; - пояснює розв'язання задач, складених за власним сюжетом; - усно формулює повну відповідь на запитання задачі; - складає задачі за малюнками, схемами, за практичними діями з предметами, за даним прикладом, на задану дію, за власним сюжетом; усно формулює повну відповідь на запитання задачі; пояснює

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
	розв'язання задач, складених за власним сюжетом.
<p>Інформатична освітня галузь</p> <p>1.2. Розрізняє та фіксує дані, аналізує та впорядковує прості послідовності</p> <p>1.3. Визначає об'єкти, їх властивості та значення властивостей за підтримки вчителя/ вчительки; розрізняє моделі та їх відповідники у реальному світі, створює прості моделі</p> <p>2.1. Створює план дій, знаходить приклади повторення та виконання дій за умовами у повсякденній діяльності</p> <p>2.2. Складає простий план із точних та однозначних вказівок до дій виконавців, виявляє в ньому помилки, оцінює відповідність очікуваному результату</p> <p>2.3. Складає ціле із запропонованих частин, пояснює, як заміна окремих частин приводить до іншого цілого</p> <p>2.4. Використовує готові та створює прості інформаційні продукти (текст, зображення, звуки) для отримання, передавання інформації або представлення власних ідей, результатів діяльності</p> <p>2.5. Самостійно та відповідально виконує окреслені завдання; працює в команді з іншими для досягнення спільної мети</p>	<ul style="list-style-type: none"> - виділяє у тексті задачі умову і запитання; - розуміє зміст відношень «більше на», «менше на», запитань на скільки більше?, на скільки менше?, скільки всього?, скільки залишилось?, скільки було? тощо; - робить в зошиті-альбомі малюнок до задачі; - розв'язує прості та складені арифметичні задачі, в тому числі ті, що містять відношення «більше (менше) на...», «більше (менше) в...»; - уміє перевіряти задачі; сприймає власні помилки, виправляє їх; - складає задачі за малюнками, схемами, за практичними діями з предметами, за даним прикладом, на задану дію, за власним сюжетом. - пояснює за допомогою вчителя та самостійно числові закономірності таблиці множення та ділення; - пояснює порядок обчислень у виразах на 2–3 дії; у виразах з дужками; - розуміє та пояснює переставний та сполучний закони додавання та віднімання без називання термінів компонентів виразу. - визначає число сотень, десятків і одиниць у дво-, трицифрових

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
	числах; розкладає дво-, трицифрові числа на суму розрядних доданків.

ГОЛОВНИЙ УРОК МАЛЮВАННЯ ФОРМ (ЕПОХА)

(45 годин на рік)

Мета та завдання

Метою курсу є розвиток мислення і творчої уяви учнів, зміцнення внутрішньої активності сприйняття. Ця мета досягається через розвиток здатності формосприйняття та формоутворення. Переживання форм та їхніх елементів у спостереженні, рухах власного тіла та малюванні призводять до поглибленого сприйняття та розуміння форми у широкому значенні цього слова.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** курсу є:

- створення умов, за яких учні вправлялися б у спостереженні, сприйнятті, малюванні різноманітних геометричних форм;
- оволодіння системою просторових уявлень, вмінь та навичок, передбачених змістом навчання;
- формування уявлень про основні геометричні форми та елементи, з яких складаються фігури (пряма та крива лінії, кут, коло, квадрат, трикутник тощо);
- розвиток сенсорних умінь: відчуття рівноваги, ритму, форми, руху тощо;
- стимулювання розвитку емоційно-вольових якостей учнів, надання можливості переживання радості та насолоди від творчого процесу й глибокого проникнення в дійсність через художнє зображення;
- розвиток наполегливості у досягненні мети;
- розвиток уяви як важливого фактору розкриття творчого потенціалу особистості, формування творчого мислення;
- формування потреби у сприйнятті краси у природі, людині, мистецтві.

Орієнтовний зміст

Лінія як результат руху. Характер ліній. Пряма та крива лінія. Хвиляста лінія.

Вертикаль та горизонталь. Діагональ.

Поєднання ліній. Утворення прямо- та криволінійних форм. Трикутник, чотирикутник, коло. Опукла та впукла форма.

Поєднання прямих та кривих.

Підготовчі вправи до малювання літер.

Взаємодія форм. Дублювання форм («відлуння», «веселка»).

Дзеркальне відображення нескладних форм відносно вертикальної осі.

Симетрія. Симетрія складних форм відносно вертикальної осі. Симетрія кількох форм. Доповнення форм до симетричної.

Лемніската та її варіації.

Вправи на підготовку до скорописного безвідривного письма.

Горизонтальний ритм.

Ланцюжки, оббігання точок.

Безпредметні стрічкові орнаменти.

Прості види симетрії відносно горизонтальної осі.

Розвиток та метаморфоз форм. Петлі, спіралі.

Розвиток форм, варіації та метаморфоз форм.

Перетворення прямолінійних (ламаних) форм в округлі й навпаки.

Обов'язкові та очікувані результати навчання

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>Математична освітня галузь:</p> <p>2.1. Перетворює інформацію (почуту, побачену, прочитану) у схему, таблицю, схематичний рисунок</p> <p>2.2. Обирає послідовність дій для розв'язання проблемної ситуації</p> <p>3.1. Визначає, чи достатньо даних для розв'язання проблемної ситуації</p> <p>3.2. З'ясовує, чи існує інший шлях розв'язування проблемної ситуації</p> <p>3.3 Зіставляє одержаний результат з прогнозованим</p> <p>4.1. Визначає істотні, спільні й відмінні ознаки об'єктів навколишнього світу; порівнює, об'єднує у групу і розподіляє на групи за спільною ознакою</p> <p>4.4. Орієнтується на площині і в просторі.</p> <p>Описує або зображає схематично розміщення, напрямок і рух об'єктів</p> <p>4.5. Розпізнає знайомі геометричні</p>	<ul style="list-style-type: none">- виконує за зразком та за усними інструкціями графічними засобами лінії різного виду і типу, замкнені форми з використанням лінійних елементів, симетричні форми, римічні послідовності елементів, закономірні форми з використанням петель та спіралей;- уміє добудувати другу половину форми відносно осі симетрії; доповнювати незакінчену форму; продовжити ритмічну послідовність форм; перетворити прямолінійні форми в криволінійні і навпаки;- створює нескладні композиції з 2–5 елементів на основі заданої закономірності (дублювання, відображення форми, ритм тощо);- створює варіації заданої форми;- розрізняє пряму та криву лінію, вертикальний, горизонтальний та

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>площинні та об'ємні фігури серед предметів навколишнього світу, на малюнках</p> <p>4.6. Конструює площинні та об'ємні фігури з підручного матеріалу, створює макети реальних та уявних об'єктів</p>	<p>діагональний напрямок лінії, замкнену та незамкнену форму, форми, створені з прямих, кривих ліній та з їх поєднань; опуклі та впуклі форми;</p> <ul style="list-style-type: none"> - розрізняє симетричну та асиметричну форму, форми, симетричні відносно вертикальної та горизонтальної осі, вирізняє елементи ритмічної послідовності у малюнку; - знаходить приклади характерних ліній, форм та закономірностей формоутворення в природному, предметному оточенні, у формах тіла та рухах людини; - виконує моделі лінійних форм з підручного матеріалу;
<p>Мистецька освітня галузь:</p> <p>1.1. Творить відомими йому/їй художніми засобами та способами</p> <p>1.2. Експериментує відомими йому/їй художніми техніками зі звуками, ритмами, рухами, лініями, кольорами, формами, матеріалами тощо, для створення художніх образів</p> <p>1.3. Спостерігає за довкіллям, фіксує з допомогою вчителя/вчительки цікаві явища як ідеї для творчості; допомагає прикрасити місце, де навчається, живе</p> <p>3.1. Оцінює власну творчість за поданими орієнтирами; пояснює, наскільки вдалося втілити свій задум</p>	<ul style="list-style-type: none"> - виконує за зразком лінії різного виду і типу графічними засобами без попереднього олівцевого контуру; - виконує за зразком та за усною інструкцією учителя завершені форми з використанням лінійних елементів; - створює нескладні композиції з 2–5 елементів на основі заданої закономірності (дублювання, відображення форми, ритму тощо); - самостійно створює варіації заданої форми; - виконує моделі лінійних форм з підручного матеріалу;

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>3.2. Презентує створені художні образи іншим у зрозумілій йому/їй спосіб, пояснюючи створене</p> <p>3.3. Бере участь у колективній творчій діяльності, дотримується правил творчої співпраці; ділиться з іншими враженнями від сприймання мистецтва та творчої діяльності</p> <p>3.4. Вирізняє твори і види художньо-творчої діяльності, які йому/їй подобаються; ділиться емоціями від сприймання мистецьких творів; творить для задоволення</p>	<ul style="list-style-type: none"> - виявляє тип та характер лінії у пластичних рухах; - користується елементами створення форм у написанні прямих та скорописних літер; - знаходить приклади характерних ліній, форм та закономірностей формоутворення в предметному оточенні; - розрізняє та творчо відтворює основний емоційний характер лінії, форми, композиції; - гармонійно розміщує зображення відносно площини аркуша; - висловлює власні враження щодо гармонійності, врівноваженості, завершеності, емоційного характеру лінії, форми, ритму тощо; - порівнює власне сприйняття різних формоутворень.
<p>Природнича освітня галузь</p> <p>1.1. Обирає у найближчому оточенні те, що йому/їй цікаво дослідити</p> <p>1.5. Описує, що нового я дізнався\дізналася, спостерігаючи та експериментуючи</p> <p>1.6. Описує та пояснює те, про що дізнався/ -лася; радіючи пізнанню нового, розуміє, що помилки – невід'ємна частина пізнання</p> <p>2.2. Зображує інформацію про довкілля у вигляді малюнка, таблиці</p> <p>3.1. Виявляє та описує очевидні зв'язки у природі; пояснює, чому необхідно їх враховувати у</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знаходить, називає та описує приклади характерних ліній та форм (пряма, крива, коло, спіраль тощо) в природному, предметному оточенні, у формах тіла та рухах людини; - знаходить, називає та описує приклади закономірностей формоутворення (симетрія, ритм тощо) в природному, предметному оточенні, у формах тіла та рухах людини; - виконує зображення форм на основі спостереження природних об'єктів,

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>життєдіяльності людини</p> <p>4.3. Знаходить спільні і відмінні ознаки об'єктів;</p> <p>групує об'єкти довкілля за однією або кількома ознаками</p>	<p>явищ, рухів людини;</p>
<p>Інформатична освітня галузь</p> <p>1.2. Розрізняє та фіксує дані, аналізує та впорядковує прості послідовності</p> <p>1.3. Визначає об'єкти, їх властивості та значення властивостей за підтримки вчителя/ вчительки; розрізняє моделі та їх відповідники у реальному світі, створює прості моделі</p> <p>2.1. Створює план дій, знаходить приклади повторення та виконання дій за умовами у повсякденній діяльності</p> <p>2.2. Складає простий план із точних та однозначних вказівок до дій виконавців, виявляє в ньому помилки, оцінює відповідність очікуваному результату</p> <p>2.3. Складає ціле із запропонованих частин, пояснює, як заміна окремих частин приводить до іншого цілого</p>	<ul style="list-style-type: none"> - уміє добудувати другу половину форми відносно осі симетрії; доповнювати незакінчену форму; продовжити ритмічну послідовність форм; перетворити прямолінійні форми в криволінійні і навпаки; - знаходить приклади характерних ліній, форм та закономірностей формоутворення в природному, предметному оточенні, у формах тіла та рухах людини; - виконує зображення форм на основі спостереження природних об'єктів, явищ, рухів людини; - створює нескладні композиції з 2–5 елементів на основі заданої закономірності (дублювання, відображення форми, ритм тощо); створює варіації заданої форми.

ІНОЗЕМНА МОВА

(1 клас – 105 годин на рік, 2 клас – 140 годин на рік)

Мета та завдання

Метою іншомовної освіти для загальної середньої освіти є формування іншомовної комунікативної компетентності для безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування, що забезпечує розвиток інших ключових компетентностей і задоволення різних життєвих потреб здобувача освіти.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** іншомовної освіти у початковій школі є:

- здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених цією програмою;
- розуміти на слух зміст автентичних текстів;
- читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту;
- здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань;
- адекватно використовувати досвід, набутий під час вивчення рідної мови та інших навчальних предметів;
- використовувати в разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів;
- критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб;
- висловлювати свої думки, почуття та ставлення;
- ефективно взаємодіяти з іншими; обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб;
- ефективно користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов.

Особливості викладання іноземних мов у Вальдорфській школі

Зміст навчання за вальдорфською педагогікою забезпечується єдністю предметного, вольового та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах опанування іноземною мовою в контексті міжкультурної парадигми, що передбачає ознайомлення з культурою народу, мову якого вивчають учні. Такий підхід зумовлює формування готовності до міжкультурної комунікації в межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених навчальною програмою.

Однією з інновацій, започаткованою Р. Штайнером у Першій Вальдорфській школі, було викладання *двох* іноземних мов з 1 класу. Природовідповідність навчання дітей двох іноземних мов ґрунтувалась на засвоєнні мови природнім шляхом, через створення відповідного іншомовного середовища: викладання переважно без перекладу, з використанням великої кількості ігрового, ритмічно-рецитативного, літературно-художнього та музичного матеріалу. При цьому викладання іноземних мов у 1 та 2 класі виключно усне, письмо та читання з'являються у 3 класі, коли ці навички сформовані рідномовною освітою.

Отже, у 1 та 2 класах провідними є такі змістовні лінії: «Сприймання на слух», «Зорове сприймання», «Усна взаємодія», «Усне висловлювання», «Театралізація». При цьому змістова лінія «Сприймання на слух» передбачає не тільки залучення учнів до дій зі сприймання коротких простих запитань, тверджень, вказівок, інструкцій та реагування на них вербально і/або невербально, а й розуміння коротких історій, що відповідають за рекомендаціями Р. Штайнера провідній тематиці віку. Значну роль посідає театралізація навчального матеріалу, тобто створення художнього образу твору, використовуючи дрібну та крупну моторику, перетілюючись у той чи інший образ твору цілісно, з використанням елементів театральної гри.

Граматичні структури засвоюються імпліцитно шляхом сприймання мовленнєвих зразків у комунікативних ситуаціях.

Орієнтовний зміст

Тематика ситуативного спілкування та лексичний діапазон:

Я, моя родина і друзі (члени родини, числа до 20, вік молодших членів родини і друзів, щоденні справи).

Дозвілля (кольори, іграшки, дії, дні тижня, прогулянка, захоплення).

Природа (домашні улюбленці, пори року, дикі та свійські тварини).

Свята і традиції в Україні та у країні мови, що вивчається (назви свят, вітання, день народження, час (години), святкове меню).

Людина (частини тіла, предмети одягу).

Харчування (просте меню, фрукти, овочі, напої).

Школа (шкільне приладдя, шкільні меблі, моя класна кімната).

Мовленнєві функції:

привітатися, попрощатися, попросити вибачення, подякувати, представити себе / когось, називати / описувати когось / щось, ставити запитання і відповідати на них, розуміти та виконувати прості вказівки / інструкції/ команди, розуміти прості інформаційні знаки, вітати зі святом, виражати настрій.

Мовний інвентар (лексика і граматики) є орієнтовним. Його добір здійснюється відповідно до комунікативної ситуації, потреб учнів та принципу концентричного навчання. Він не є метою навчання, тому його не структуровано в окремі лексичні або граматичні теми, а запропоновано вивчати в контексті тематики ситуативного спілкування. Вивчення граматичного матеріалу відбувається здебільшого на рівні лексичних одиниць: учні засвоюють окремі граматичні явища в мовленнєвих зразках без пояснення морфологічних та синтаксичних зв'язків між частинами мови або структурними одиницями, що входять до цього зразка.

Обов'язкові та очікувані результати навчання

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
Іншомовна освіта 1.1. Розуміє короткі, прості запитання, твердження, прохання/вказівки та реагує на них вербально і/або невербально 1.2. Розпізнає знайомі слова і фрази під час сприймання усної інформації 2.1. Розпізнає знайомі слова з опорою на наочність 3.1. Запитує та повідомляє інформацію про себе та повсякденні справи, вживаючи короткі сталі вирази та використовуючи за потребою жести 3.2. Описує себе та свій стан короткими фразами	<ul style="list-style-type: none">- реагує на короткі, прості запитання, твердження, вказівки та інструкції, якщо вони вимовляються повільно й чітко, супроводжуються наочністю чи жестами для полегшення сприймання та повторюються за необхідності;- розпізнає знайомі слова повсякденного вжитку у знайомому контексті, якщо мовлення повільне та чітке;- розпізнає знайомі слова, що супроводжуються малюнками - сприймає короткі, прості інструкції у знайомому контексті;- здогадується про значення слів,

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
	<p>якщо вони супроводжуються малюнком або символом;</p> <ul style="list-style-type: none"> - запитує інших та відповідає на запитання про себе та повсякденну діяльність; - вітається та прощається; - уточнює інформацію; - описує себе та власний досвід, уживаючи прості слова та формульні вирази ; - виражає свої почуття та думки, вживаючи прості слова та супроводжуючи їх невербально.
<p>Математична освітня галузь:</p> <p>1.1. Розпізнає серед ситуацій із свого життя ті, які потребують перелічування об'єктів, вимірювання величин, обчислення.</p> <p>2.3. Обирає числові дані, необхідні і достатні для відповіді на конкретне запитання; визначає дію/дії для розв'язання проблемної ситуації, виконує їх.</p> <p>3.1 Визначає, чи достатньо даних для розв'язання проблемної ситуації.</p> <p>4.1. Визначає істотні, спільні й відмінні ознаки об'єктів навколишнього світу; порівнює, об'єднує у групу і розподіляє на групи за спільною ознакою.</p> <p>4.2. Лічить об'єкти, позначає числом результат лічби; порівнює числа в межах 20 та упорядковує їх.</p> <p>4.3. Обчислює усно зручним для себе способом у навчальних і практичних</p>	<ul style="list-style-type: none"> - розпізнає числа, дати та дні тижня у знайомому контексті, якщо мовлення повільне та чітке; - лічить об'єкти навколишнього світу розташовані послідовно; - співвідносить кількість об'єктів навколишнього світу з відповідним натуральним числом і навпаки; - перетворює інформацію (почуту, побачену) у схематичний рисунок; - розпізнає серед тверджень істинні / хибні; - встановлює відносне розміщення об'єктів на площині та у просторі (лівіше, правіше, вище, нижче тощо); - демонструє вміння переміщувати об'єкти в заданих напрямках: справа наліво, зліва направо, згори вниз, знизу вгору; - розрізняє геометричні площинні та

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>ситуаціях.</p> <p>4.4. Орієнтується на площині і в просторі.</p> <p>Описує або зображає схематично розміщення, напрямок і рух об'єктів.</p> <p>4.5. Розпізнає знайомі геометричні площинні та об'ємні фігури серед предметів навколишнього світу, на малюнках.</p>	<p>об'ємні фігури за їхніми істотними ознаками;</p> <ul style="list-style-type: none"> - відтворює досліджувані геометричні форми (малює, рухається по формі); - знаходить відомі площинні та об'ємні фігури серед предметів навколишнього середовища, на малюнках; - наводить приклади предметів у навколишньому світі, які мають форму площинної чи об'ємної фігури.
<p>Природнича освітня галузь:</p> <p>1.4. Спостерігає за обраними природними явищами та об'єктами; експериментує за допомогою органів чуття та найпростіших приладів</p> <p>2.2. Зображує інформацію про докільця у вигляді малюнка, таблиці</p> <p>4.3. Знаходить спільні і відмінні ознаки об'єктів; групує об'єкти докільця за однією або кількома ознаками</p>	<ul style="list-style-type: none"> - розпізнає об'єкти докільця (за кольором, смаком, формою, звуком тощо); - спостерігає за добовими та сезонними змінами у природі; - називає пори року та відповідні їм місяці; - описує поведінку тварин у різні пори року; - установлює взаємозв'язок між порою року і погодою; - групує об'єкти докільця.
<p>Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь:</p> <p>1.1. Демонструє поведінку, яка запобігає або зменшує ризики для життя і здоров'я.</p> <p>1.3. Розрізняє, до кого і як звернутися за допомогою; описує приклади такої діяльності.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - дотримується правил безпечної поведінки в різних ситуаціях; - визначає осіб, які можуть надати допомогу; - демонструє, як попросити допомоги при потребі;

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>3.4. Розпізнає, що приносить задоволення та користь.</p> <p>4.1. Упорядковує власне навчання відповідно до своїх потреб та рекомендованих умов.</p> <p>4.3. Пояснює потреби свої та інших; визначає, від кого та від чого залежить задоволення його/її потреб.</p> <p>4.4. Уважно слухає, запитує про потреби інших та висловлюється так, щоб не образити інших.</p> <p>4.7. Виконує різні ролі в групі, пояснює у чому цінність спільної роботи.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - розпізнає вияви неповаги та приниження; - уникає виявів неповаги та приниження у власній поведінці; - описує свої почуття в різних ситуаціях; - виражає вербально і невербально потреби, бажання, почуття; - розрізняє родинні зв'язки; - встановлює дружні стосунки з дітьми своєї та іншої статі; - дотримується правил етичної поведінки під час спілкування з однолітками та дорослими в різних життєвих ситуаціях; - об'єднується з іншими дітьми у групу для навчання та гри; - виконує запропоновану роль у мікрогрупі (команді), погоджуюсь із рішенням команди; - зголошується до виконання різних ролей у грі, навчанні, спільних проектах; - ініціює спільні справи, ігри; - використовує відповідні назви частин тіла.
<p>Громадянська та історична освітня галузь:</p> <p>2.1. Орієнтується у близькому до його/її місця проживання й освоєному людьми просторі</p> <p>3.2. Запитує про те, що його/її зацікавило; знаходить відповіді на запитання; виділяє в джерелі інформацію про відому йому/їй</p>	<ul style="list-style-type: none"> - розповідає про свої зацікавлення, пояснює, як йому / їй подобається проводити дозвілля; - запитує про те, що його / її зацікавило; - залучає однолітків, зокрема й тих, які відрізняються від нього / неї, до спілкування, гри, навчання;

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>особу/подію</p> <p>4.1. Виокремлює незрозумілі йому/їй слова і з допомогою дорослих встановлює їх зміст; придумує назву твору, що відображає його зміст</p> <p>4.2. Розповідає про себе, свою родину та інших</p> <p>5.1. Висловлює свої вподобання; виокремлює фрази та/ або дії, які його/її вразили; обмірковує вплив його/її слів та/ або дій на думку інших</p> <p>6.1. Описує себе, свій характер, захоплення, що його/її вирізняє від інших</p> <p>7.1. Збирає інформацію та розповідає про свою родину, однокласників, Україну; пояснює, що означає бути членом родини, громади, класу; долучається до родинних і національних традицій, пояснює їх значення для себе.</p> <p>7.2. Пояснює, чому важливо працювати гуртом; разом з іншими встановлює для групи послідовність виконання дій; виконує різні ролі в групі</p>	<ul style="list-style-type: none"> - надає допомогу тим, хто її потребує, і висловлює вдячність за надану допомогу; - розповідає про себе, свою родину та інших; - висловлює свої вподобання; - описує себе, свій характер, захоплення; - уважно вислуховує співрозмовника; - долучається до підтримання родинних і шкільних традицій; - виготовляє доступні атрибути до свят та урочистостей; - бере участь у мистецьких (наприклад, театральних) акціях.
<p>Фізкультурна освітня галузь:</p> <p>1.1. Вправляється в пересуванні, виконує вправи з предметами та без них.</p> <p>1.3. Виконує рухові дії під час рухливих ігор під керівництвом учителя/ учительки.</p> <p>2.1. Контролює своє самопочуття за підтримки дорослих у школі і поза</p>	<ul style="list-style-type: none"> - виконує рух по колу з використанням рухів, що відтворюють ігрову чи побутову ситуацію; - виконує рухи, що відповідають тексту пісні чи гри; - виконує різні ролі в ігрових ситуаціях;

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>межами школи.</p> <p>3.1. Виконує різні ролі під час рухливих ігор, забав, обрядів та інших форм рухової діяльності.</p> <p>3.2. Дотримується правил безпеки особисто та під час спільної з друзями рухової діяльності.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - рухається в ритмі, запропонованому ігровою ситуацією чи музичним номером; - імітує рухи тварин, явищ природи, рухи під час гри на музичних інструментах тощо; - грає в рухливі ігри; - спілкується та взаємодіє з дорослими й однолітками; - дотримується правил безпеки особисто та під час спільної взаємодії з однокласниками в руховій діяльності.

ЖИВОПИС ТА ЛІПЛЕННЯ

(70 годин на рік)

Мета та завдання

Метою навчання образотворчого мистецтва (живопису та ліплення) для загальної середньої освіти є формування художньої культури, відчуття прекрасного та пов'язаного з ним поняття про красу, гармонію, розвиток емоційної та вольової сфери, художнього смаку учнів та художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті; плекання пошани до національної і світової мистецької спадщини.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** навчання курсу у початковій школі є:

- формування відчуття кольору;
- розвиток відчуття форми;
- переживання радості та насолоди від творчого процесу й глибокого проникнення в дійсність через художнє зображення;
- формування навички живопису та ліпленні;
- розвиток наполегливості у досягненні мети;
- розвиток сенсорних здібностей як основи повноцінного естетичного сприйняття творів мистецтва та власної художньої діяльності;
- розвиток уяви як важливого фактору розкриття творчого потенціалу особистості, формування оригінального, нестереотипного асоціативно-творчого мислення;
- формування потреби у сприйнятті краси в природі, людині, мистецтві;
- збагачення духовного світу учня/учениці під час сприймання мистецтва та художньої творчості; виховання шани до національної і світової культурної спадщини;
- формування вміння взаємодіяти з іншими через мистецтво.

Орієнтовний зміст

Живопис.

Кольорові дуети. Зустріч кольорів

Утворення змішаних кольорів. Змішування двох основних кольорів до отримання повної гами переходу від одного основного кольору до іншого.

Взаємодія змішаних і основних кольорів. Композиції на кольоровому тлі.

Рух кольору згідно з його характером. Жести між кольорами (активний – пасивний).

Кольорові композиції. Характерні та нехарактерні кольорові співзвучності на прикладі дуєтів кольорів.

Кольорові композиції з компліментарних кольорів. Добір контрастного кольору відносно запропонованого.

Рівновага в кольорі. Важке і легке в кольорі. Динаміка кольору.

Створення засобами кольору певного за характером виразного образу: природні настрої, святкові образи, персонажі казок та історій.

Відповідність характеру кольору образам тварин. Створення образів тварин за сюжетами байок. Природні настрої. Святкові настрої. Образність легенд.

Художньо-творче завдання на теми моральних історій.

Ліплення.

Створення об'ємних композицій за сюжетами казок, розповідей, на основі життєвих вражень.

Передавання в об'ємі простих та розвинених форм: куля та її симетричні трансформації, розвиток, членування. Рух форми (активний – пасивний, вгору – вниз – вбік, в різні боки). Характер форми (легка – важка, рухлива – спокійна).

Обов'язкові та очікувані результати навчання

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>Мистецька освітня галузь:</p> <p>1.1. Творить відомими йому/їй художніми засобами та способами</p> <p>1.2. Експериментує відомими йому/їй художніми техніками зі звуками, ритмами, рухами, лініями, кольорами, формами, матеріалами тощо, для створення художніх образів</p> <p>1.3. Спостерігає за докільцям, фіксує з допомогою вчителя/вчительки цікаві явища як ідеї для творчості; допомагає прикрасити місце, де навчається, живе</p> <p>2.1. Сприймає твори різних видів мистецтва і виявляє враження у вербальний (добирає для їх опису відповідні слова) або невербальний (рухами, мімікою, лініями, кольорами тощо) спосіб</p> <p>2.2. Розрізняє види мистецтва (музичне, образотворче, театр, хореографія, кіно тощо) і розпізнає притаманні їм засоби виразності</p> <p>3.1. Оцінює власну творчість за поданими орієнтирами; пояснює, наскільки вдалося втілити свій задум</p> <p>3.2. Презентує створені художні образи іншим у зрозумілій йому/їй спосіб, пояснюючи створене</p> <p>3.3. Бере участь у колективній творчій діяльності, дотримується правил творчої співпраці; ділиться з іншими враженнями від сприймання мистецтва</p>	<ul style="list-style-type: none"> - розрізняє основні кольори; відрізняє основні кольори від похідних, різноманітність утворення кольорів та їх відтінків; - уміє наносити на папір відтінки кольору (темніший та світліший), уміє створювати різноманітні відтінки одного кольору; плавні переходи кольору від темного до світлого; уміє утворювати змішані кольори; - спостерігає основні кольори, сполучення кольорів і різницю між ними; спостерігає похідні кольори, сполучення кольорів і різницю між ними; уміє заповнювати зображенням площину аркуша, створювати форму кольорових плям залежно від тла; порівнює один і той самий колір на різному тлі; - відчуває характер руху кольору; відрізняє кольори, які відступають, і ті, що наступають; намагається використати жести в кольорових композиціях; виявляє емоційне ставлення до кольорової композиції; розрізняє важкість та легкість у кольорах; характеризує як проявляє себе колір на різному тлі; - створює в пластичному матеріалі (віск) об'ємні композиції за сюжетами казок, розповідей, на основі життєвих вражень;

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>та творчої діяльності</p> <p>3.4. Virізняє твори і види художньо-творчої діяльності, які йому/їй подобаються; ділиться емоціями від сприймання мистецьких творів; творить для задоволення</p>	<ul style="list-style-type: none"> - виконує в пластичному матеріалі (віск, глина) закономірні форми (куля, симетричні форми тощо); - передає елементарні співвідношення частин форми; розрізняє рух форми (активний – пасивний, вгору – вниз – вбік, в різні боки), характер форми (легка – важка, рухлива – спокійна); - має уявлення про особливості ліплення із суцільного шматка пластичного матеріалу; - порівнює власне сприймання різних кольорових співзвучностей та форм; - пояснює та оцінює власну роботу, представляє результат роботи перед вчителем, однокласниками; - бере участь в обговоренні робіт класу, виявляє характерні риси різних творів;
<p>Технологічна освітня галузь</p> <p>1.1. З допомогою дорослих або самостійно планує власну діяльність із виготовлення виробу, прогнозує кінцевий результат</p> <p>1.3. З допомогою дорослих або самостійно добирає конструкційні матеріали та технології для виготовлення виробу</p> <p>1.5. Оцінює та представляє результати власної або колективної діяльності з допомогою дорослих</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знає послідовність дій з виконання живописної роботи, роботи з ліплення; дбайливо ставиться до матеріалів та інструментів, правильно використовує їх; - уміє наносити на папір відтінки кольору (темніший та світліший), уміє створювати різноманітні відтінки одного кольору; плавні переходи кольору від темного до світлого; уміє утворювати змішані кольори; - створює в пластичному матеріалі (віск) об'ємні композиції за

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
	<p>сюжетами казок, розповідей, на основі життєвих вражень;</p> <ul style="list-style-type: none"> - виконує в пластичному матеріалі (віск, глина) закономірні форми (куля, симетричні форми тощо); передає елементарні співвідношення частин форми; - володіє основними прийомами ліплення із суцільного шматка пластичного матеріалу; - порівнює власне сприймання різних форм; - пояснює та оцінює власну роботу, представляє результат роботи перед вчителем, однокласниками; - бере участь в обговоренні робіт класу, виявляє характерні риси різних творів.
<p>Мовно-літературна освітня галузь – українська мова і література:</p> <p>1.1 Сприймає усну інформацію; перепитує, виявляючи увагу; доречно реагує</p> <p>1.2. Відтворює основний зміст усного повідомлення відповідно до мети; на основі почутого малює/добирає ілюстрації; передає інформацію графічно</p> <p>1.3. Виокремлює цікаву для себе інформацію; передає її іншим</p> <p>1.4. Розпізнає ключові слова і фрази в усному повідомленні, виділяє їх голосом у власному мовленні; пояснює, чому зацікавила інформація; з допомогою вчителя/ вчительки</p>	<ul style="list-style-type: none"> - сприймає усні інструкції, пояснення щодо виконання творів; - на основі власного досвіду пояснює процес виконання твору, ставить питання, звертається по допомогу; - виявляє зацікавленість роботою, намагається пояснити, чим саме його / її приваблює робота; - називає матеріали та технологічні процеси (вода, фарба, віск, глина; замочування паперу, розведення фарби, укриття фарбою, змішування фарб, промивання тощо); називає та знає призначення інструментів та пристосувань, які використовує: пензель, дощечка для живопису,

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>виявляє очевидні ідеї у простих текстах, медіатекстах</p> <p>1.5. Висловлює думки щодо усного повідомлення, простого тексту, медіатексту; намагається пояснити свої вподобання;</p> <p>звертається до дорослих за підтвердженням правдивості інформації</p> <p>1.6. Висловлює власні погляди на предмет обговорення; намагається зробити так, щоб висловлення було зрозуміле і цікаве для інших;</p> <p>правильно вимовляє і наголошує загальноживані слова у своєму висловленні</p> <p>1.7. Розпізнає емоції своїх співрозмовників, використовує відомі словесні і несловесні засоби для передавання емоцій та настрою; розпізнає образні вислови і пояснює, що вони допомагають уявити; створює прості медіапродукти</p> <p>1.8. Розповідає про власні відчуття та емоції від прослуханого/ побаченого; ввічливо спілкується</p> <p>4.1. Спостерігає за власним мовленням і мовленням інших; відкриває деякі закономірності щодо співвіднесеності звуків і букв, значення слів, їх граматичної форми та ролі в реченні</p>	<p>ліплення, склянка, губка тощо; називає кольори, в тому числі складні (жовто-зелений, синьо-зелений тощо);</p> <ul style="list-style-type: none"> - пояснює власний вибір кольору форми, поєднання елементів твору; - описує власне сприйняття характеру колірної композиції, пластичної форми; - ділиться враженнями про власну роботу, висловлює задоволення / невдоволення, сприймає власні помилки, виявляє бажання їх виправити; - пояснює та оцінює власну роботу, представляє результат роботи перед вчителем, однокласниками; - бере участь в обговоренні робіт класу, виявляє характерні риси різних творів; - уважно слухає вчителя / вчительку, однокласників, розпізнає зміст та емоційне забарвлення повідомлень, з розумінням ставиться до почутого.
<p>Математична освітня галузь:</p> <p>4.1. Визначає істотні, спільні й відмінні ознаки об'єктів</p>	<ul style="list-style-type: none"> - розрізняє основні кольори; відрізняє основні кольори від похідних,

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>навколишнього світу; порівнює, об'єднує у групу і розподіляє на групи за спільною ознакою</p> <p>4.4. Орієнтується на площині і в просторі. Описує або зображає схематично розміщення, напрямки рух об'єктів</p> <p>4.5. Розпізнає знайомі геометричні площинні та об'ємні фігури серед предметів навколишнього світу, на малюнках</p> <p>4.6. Конструює площинні та об'ємні фігури з підручного матеріалу, створює макети реальних та уявних об'єктів</p>	<p>різноманітність утворення кольорів та їх відтінків;</p> <ul style="list-style-type: none"> - відрізняє об'ємну форму кулі від інших об'єктів, відрізняє симетричні форми; - розрізняє різні напрямки руху (вгору-вниз, від себе – до себе тощо); відчуває характер руху кольору; відрізняє кольори, які відступають, і ті, що наступають; відчуває напрямки руху пластичної форми (вгору – вниз – вбік, в різні боки); - виконує в пластичному матеріалі закономірні форми (куля, симетричні форми тощо); - передає в пластичному матеріалі елементарні співвідношення частин форми.
<p>Природнича освітня галузь</p> <p>1.1. Обирає у найближчому оточенні те, що йому/їй цікаво дослідити</p> <p>1.4. Спостерігає за обраними природними явищами та об'єктами; експериментує за допомогою органів чуття та найпростіших приладів</p> <p>1.5. Описує, що нового я дізнався\дізналася, спостерігаючи та експериментуючи</p> <p>1.6. Описує та пояснює те, про що дізнався/ -лася; радіючи пізнанню нового, розуміє, що помилки – невід'ємна частина пізнання</p> <p>2.2. Зображує інформацію про довкілля у вигляді малюнка, таблиці</p>	<ul style="list-style-type: none"> - спостерігає кольори та форми у природному оточенні; - розрізняє основні кольори; відрізняє основні кольори від похідних, різноманітність утворення кольорів та їх відтінків; - виражає враження від спілкування з природою, сезонних змін, життєвих подій тощо у живописних роботах, об'ємних композиціях; виражає кольором та формою риси характеру людей і тварин; - ділиться враженнями про власну роботу, висловлює задоволення / невдоволення, сприймає власні

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>4.3. Знаходить спільні і відмінні ознаки об'єктів; групує об'єкти довкілля за однією або кількома ознаками</p>	<p>помилки, виявляє бажання їх виправити;</p> <ul style="list-style-type: none"> - порівнює власне сприймання різних форм; - пояснює та оцінює власну роботу, представляє результат роботи перед вчителем, однокласниками; - бере участь в обговоренні робіт класу, виявляє характерні риси різних творів; - уважно слухає вчителя / вчительку, однокласників, розпізнає зміст та емоційне забарвлення повідомлень, з розумінням ставиться до почутого.
<p>Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь</p> <p>1.1. Демонструє поведінку, яка запобігає або зменшує ризики для життя і здоров'я</p> <p>2.1. Розпізнає та описує небезпеку вдома, у школі та довкіллі</p> <p>2.2. Пояснює, що кожна дія (рішення) має наслідки</p> <p>2.3. Вирішує як діяти у повсякденних ситуаціях без загрози для життя і здоров'я</p> <p>2.4. Пояснює, від чого залежить безпека вдома, у школі та довкіллі</p> <p>4.1. Упорядковує власне навчання відповідно до своїх потреб та рекомендованих умов</p> <p>4.2. Розпізнає знаки, символи і попередження щодо ймовірної небезпеки</p>	<ul style="list-style-type: none"> - володіє безпечними прийомами роботи з інструментами; виконує правила безпеки при роботі; - розуміє, яку небезпеку для здоров'я має неправильне користування інструментами; - правильно організує робоче місце; - підтримує порядок під час роботи; - дотримується правил безпеки при роботі з фарбами, водою, пензлями, склянками, воском, глиною; - знає назви інструментів та матеріалів, що використовуються в роботі; - розуміє, що при роботі в групі безпека і здоров'я всіх залежать від кожного.

РУКОДІЛЛЯ (70 годин на рік)

Мета та завдання

Метою навчання рукоділля є гармонійний розвиток особистості через залучення до творчої продуктивної діяльності, ознайомлення з природними матеріалами та доступними трудовими операціями, формування конструктивного підходу до розв'язання проблем, що виникають у процесі трудової діяльності, розвиток таких якостей, як воляова саморегуляція, наполегливість, акуратність, естетичний смак.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** навчального курсу у початковій школі є:

- формування в учнів уявлення про навколишній світ і роль праці в його перетворенні та вдосконаленні;
- ознайомлення з різноманітними природними матеріалами та засобами їх обробки;
- через активне включення до практичної діяльності виховання волі й розвитку тонкої моторики руки;
- виховання поваги до людської праці та її результатів;
- стимулювання творчого ставлення до трудового процесу, прагнення кожному виробу надати естетичного вигляду, відповідно до використаного матеріалу, доцільності та практичності;
- виховання моральних якостей і навичок соціальної взаємодії;
- забезпечення необхідних умов для організації практичної діяльності: плетіння, вишивання, роботи з нитками, вовною, деревиною тощо;
- залучення учнів до різних видів діяльності, формування вмінь для створення виробу від творчого задуму до його втілення в готовий результат;
- формування вміння ефективно використовувати природні матеріали з турботою про навколишнє середовище;
- створення умов для практичного і творчого застосування традицій і сучасних ремесел.

Особливості реалізації технологічної освітньої галузі у Вальдорфській школі

На уроках рукоділля діти мають навчитися шити, в'язати, вишивати, плести шнури, виготовляти м'які іграшки; у процесі практичної діяльності вони отримують відомості про окремі види ремесел, що позитивно впливає на процес сприйняття та розуміння оточуючого світу. Проте, існує ще один важливий аспект,

пов'язаний з практичною діяльністю дітей: рухи, які здійснюються при шитті, вишиванні, плетінні, позитивно впливають на розвиток тонкої моторики руки, що, в свою чергу, *стимулює розвиток основних пізнавальних процесів*: мислення, уваги, мовлення. Завдяки ручній праці врівноважується односторонній вплив дисциплін інтелектуальної спрямованості, стимулюючи розвиток як лівої, так і правої півкуль головного мозку. Ритмічне повторення рухів рук, пальців, а також вправи, підібрані відповідно до віку дітей, стимулюють їхню активність, прагнення висловлювати власні судження на основі таких критеріїв, як доцільність, краса та практичність, позитивно впливають на почуття, волю та мислення. Близько 20% часу на уроках відводиться на пальчикові ігри, які виступають у ролі терапевтичного засобу, регулюючи емоційний стан дітей. У ритмічній частині уроку використовуються також вірші, пісні, це дозволяє дітям краще підготуватися до спільної зосередженої роботи. Враховуючи різний темп роботи учнів, для тих, хто виконує завдання швидше, в програмі передбачені паралельні види робіт. Дуже важливо, щоб діти працювали тільки з *натуральними матеріалами* (вовна, бавовна, льон, деревина тощо), оскільки створюється можливість використовувати їх позитивний терапевтичний вплив. Кожній дитині забезпечується вільний вибір матеріалів та кольорової палітри для реалізації власних творчих задумів. Важливо і те, що уроки рукоділля створюють сприятливий ґрунт для розвитку таких якостей особистості, як завзятість, витримка, сумлінність, охайність, уміння доводити роботу до кінця та оцінювати її результати. Кожна дитина на уроці може наочно побачити свої помилки та виправити їх без особливого напруження, при цьому немає необхідності викидати стару роботу і замінювати її на нову. Поруч із цими завданнями, вчителі рукоділля ставлять за мету розширити можливості художньо-естетичного розвитку молодших школярів. Тому кабінет рукоділля, по можливості, повинен бути забезпечений гарними матеріалами: тканинами, прядивом, нитками високої якості та приємних природних кольорів. Необхідно також прагнути, щоб усе, що виготовляється учнями, було художнім, гармонійним за кольоровими рішеннями, сприяло розвитку відчуття прекрасного, формувало гарний смак. Добираючи матеріали для виробу, учні заглиблюються в переживання кольору, вчаться розуміти, які кольори найбільше підходять для тієї чи іншої роботи, навчаються їх поєднувати. Займаючись шиттям та вишиванням, учні також можуть відчути форму. Все це є актуальним для розвитку як дівчат, так і хлопчиків, тому у Вальдорфській школі *відсутня диференціація змісту технологічної освіти за гендерною ознакою*.

Орієнтовний зміст

Робота з непряденою вовною.

Елементи обробки вовни. Прання у мильній воді, теребіння, розчісування щітками, скручування ниточки.

Виготовлення найпростіших фігурок з вовни.

Аплікації з кольорової вовни.

Плетіння та плетення. Ознайомлення з пряжею, нитками, мотузками, шнурами.

Плетіння руками. Плетіння шнура на двох, чотирьох, п'яти пальцях.

Плетіння коси із трьох ниток. Плетіння пальцями обох рук шнура повітряними петлями.

Плетення простих виробів двома спицями.

Виготовлення спиць.

Набір, скорочення і додавання петель на спицях. Плетення полотна лицьовими петлями. Замикання полотна крайовими петлями. З'єднання ниток при плетенні.

Плетення гачком простих виробів

Виготовлення малюнка-ескізу виробу.

Плетення малюнком «сіточка». Плетення гачком повітряних петель.

Плетення гачком стовпчиків без накида.

Наповнення сплетеного або зшитого виробу вовною або іншими матеріалами.

Плетення складних виробів: ляльок та іграшок, що складаються з декількох деталей. З'єднання деталей при пошитті та плетенні виробів. Оформлення виробу.

Робота з папером.

Виготовлення вітражів за допомогою пошарового накладання віражного або шовкового паперу. Складання з паперу простих форм.

Виготовлення простих виробів з цупкого і віражного паперу.

Обривання паперу до заданої форми. Користування ножицями.

Виготовлення листівок.

З'єднання паперових деталей за допомогою клею.

Робота з природними матеріалами.

Збір природних матеріалів.

Виготовлення композицій з природних матеріалів. Виготовлення оздоблень для помешкань: гірлянд, бус тощо.

Шиття та вишивання. Художнє вишивання пісочним швом.

Передача через колір понять: «верх – низ», «важкість – легкість». Вибір матеріалів для роботи за кольоровим поєднанням.

Робота з фетром і натуральними тканинами. Вивчення швів: «голка вперед», «голка назад», трикотажний, кромочний, потаємний.

Обов'язкові та очікувані результати навчання

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>Технологічна освітня галузь:</p> <p>1.1. Із допомогою дорослих або самостійно планує власну діяльність із виготовлення виробу, прогнозує кінцевий результат</p> <p>1.2. Читає та аналізує графічні зображення із допомогою дорослих та керується ними у процесі роботи</p> <p>1.3. З допомогою дорослих або самостійно добирає конструкційні матеріали та технології для виготовлення виробу</p> <p>1.4. Моделює, конструює та виготовляє виріб із готових елементів із допомогою дорослих; виготовляє та оздоблює виріб із допомогою дорослих</p> <p>1.5. Оцінює та представляє результати власної або колективної діяльності з допомогою дорослих</p> <p>2.1. Виконує прості технологічні операції традиційних та сучасних ремесел із допомогою дорослих або самостійно</p> <p>2.2. Спостерігає за процесом виготовлення виробу народними майстрами; створює виріб із допомогою дорослих або самостійно за зразком чи власним</p>	<ul style="list-style-type: none">- має уяву про технологічні процеси обробки вовни;- називає матеріали (вовна, нитки, пряжа, фетр, тканина);- обробляє вовну (теребить, пере, сушить, розчісує, скручує нитки);- виготовляє фігурки з вовни (з цільного матеріалу), наприклад: хмаринки, метелика, янгола;- виготовляє аплікації з кольорової вовни методом пошарового накладання;- знайомиться з пряжею, нитками, мотузками, шнурами та їх призначенням;- змотує нитки в клубок;- плете косу з трьох ниток, шнур на двох, чотирьох пальцях, п'яти пальцях, шнур повітряними петлями;- називає та знає призначення ручних інструментів, які використовує: наждачний папір, спиці, ножиці, гачок, голка, булавка тощо;- володіє безпечними прийомами роботи з інструментами; виконує правила безпеки при роботі;- виготовляє спиці з дерев'яних

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>задумом, застосовуючи технології традиційних та сучасних ремесел</p> <p>3.1. З допомогою дорослих розраховує орієнтовні витрати та кількість матеріалів для виготовлення виробу</p> <p>3.2. Під час виготовлення виробів намагається ощадно використовувати матеріали;</p> <p>із допомогою дорослих сортує відходи</p> <p>4.1. Із допомогою дорослих планує дії та виконує їх у власному побуті</p> <p>4.2. Виконує посильні дії в побуті; організовує робоче місце із допомогою дорослих</p> <p>4.3. Дотримується безпечних прийомів праці під час використання інструментів та пристосувань</p>	<p>паличок;</p> <ul style="list-style-type: none"> - шліфує, заточує, обробляє лляною олією; - дотримується правил безпеки при роботі зі спицями; набирає петлі на спиці; в'яже лицьовими петлями; замикає крайові петлі; - зшиває полотно трикотажним швом; в'яже прості вироби (гномики, півники, кошенята тощо); - виявляє бережливе ставлення до використання матеріалів; - правильно організує робоче місце; - підтримує порядок під час роботи; - складає папір; розриває папір; склеює папір; - спостерігає за зміною кольору при накладанні паперу; - вміє виготовляти кружки різних розмірів без використання ножиць; - виготовляє вітражі відповідно до власного задуму; - виготовляє листівки; - знаходить та збирає шишки, каштани, листя тощо; - викладає листя для висихання; - нанизує листя, плоди, шишки тощо на нитку; - плете спицями лицьовими петлями; - вміє змінювати колір відповідно до задуму; - знає і використовує шви: трикотажний, потаємний, «через край», голка вперед, голка назад; - вміє робити вузлик на початку

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
	<p>шиття і закріплювати нитку в кінці роботи;</p> <ul style="list-style-type: none"> - плете вироби, які складаються з кількох деталей; - вміє оформити виріб; - вибирає нитки, відповідні до виробу за кольором та фактурою; - виготовляє шнурок плетінням на пальцях обох рук; - плете гачком: повітряні петлі; стовпчики без накиду; - виготовляє прості практичні вироби за власним бажанням: футляр для окулярів, пенал, чохол для флейти тощо; - підбирає нитки для роботи; - вміє наносити на тканину малюнок за допомогою воскової крейди; - вишиває «пісочним швом»; - складає папір; з'єднує паперові деталі за допомогою клею, ниток; - правильно організує робоче місце; підтримує порядок під час роботи; - вміє передати якості кольорів при складанні віражного паперу різних кольорів; - виготовляє вітражі.
<p>Мистецька освітня галузь:</p> <p>1.1. Творить відомими йому/їй художніми засобами та способами</p> <p>1.2. Експериментує відомими йому/їй художніми техніками зі звуками, ритмами, рухами, лініями, кольорами, формами, матеріалами тощо, для створення художніх образів</p>	<ul style="list-style-type: none"> - втілює образи в малюнку; - виготовляє вироби відповідно до власного задуму; - виготовляє листівки; - художньо та естетично оформлює приміщення з допомогою дорослого;

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>1.3. Спостерігає за довкіллям, фіксує з допомогою вчителя/вчительки цікаві явища як ідеї для творчості; допомагає прикрасити місце, де навчається, живе</p> <p>3.1. Оцінює власну творчість за поданими орієнтирами; пояснює, наскільки вдалося втілити свій задум</p> <p>3.2. Презентує створені художні образи іншим у зрозумілій йому/їй спосіб, пояснюючи створене</p> <p>3.3. Бере участь у колективній творчій діяльності, дотримується правил творчої співпраці; ділиться з іншими враженнями від сприймання мистецтва та творчої діяльності</p> <p>3.4. Вирізняє твори і види художньо-творчої діяльності, які йому/їй подобаються; ділиться емоціями від сприймання мистецьких творів; творить для задоволення</p>	<ul style="list-style-type: none"> - передає поняття «важкість – легкість» через колір; - обирає кольори матеріалів, поєднує їх відповідно до власного задуму; - малює малюнок виробу; - вміє художньо оформити виріб відповідно до власного задуму. - поєднує кольори при роботі з вітражним і шовковим папером; - вміє наносити на тканину малюнок за допомогою воскової крейди.
<p>Мовно-літературна освітня галузь – українська мова і література:</p> <p>1.1 Сприймає усну інформацію; перепитує, виявляючи увагу; доречно реагує</p> <p>1.2. Відтворює основний зміст усного повідомлення відповідно до мети; на основі почутого малює/добирає ілюстрації; передає інформацію графічно</p> <p>1.3. Виокремлює цікаву для себе інформацію; передає її іншим</p> <p>1.4. Розпізнає ключові слова і фрази в</p>	<ul style="list-style-type: none"> - сприймає усні інструкції, пояснення щодо виготовлення виробів; - на основі власного життєвого досвіду пояснює призначення, спосіб використання виробу; - виконує замальовки, зображення виробу, підписи до малюнків; пояснює зображене; підписує власний виріб; - на основі власного досвіду пояснює процес виготовлення виробу, ставить питання, звертається по

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>усному повідомленні, виділяє їх голосом у власному мовленні; пояснює, чому зацікавила інформація; з допомогою вчителя/ вчительки виявляє очевидні ідеї у простих текстах, медіатекстах</p> <p>1.5. Висловлює думки щодо усного повідомлення, простого тексту, медіатексту; намагається пояснити свої вподобання; звертається до дорослих за підтвердженням правдивості інформації</p> <p>1.6. Висловлює власні погляди на предмет обговорення; намагається зробити так, щоб висловлення було зрозуміле і цікаве для інших; правильно вимовляє і наголошує загальноживані слова у своєму висловленні</p> <p>1.7. Розпізнає емоції своїх співрозмовників, використовує відомі словесні і несловесні засоби для передавання емоцій та настрою; розпізнає образні вислови і пояснює, що вони допомагають уявити; створює прості медіапродукти</p> <p>1.8. Розповідає про власні відчуття та емоції від прослуханого/ побаченого; ввічливо спілкується</p> <p>2.2. Пов'язує інформацію з тексту з відповідними життєвими ситуаціями; розрізняє головне і другорядне в тексті;</p>	<p>допомогу;</p> <ul style="list-style-type: none"> - виявляє зацікавленість роботою, намагається пояснити, чим саме його / її приваблює робота; - називає матеріали (вовна, нитки, пряжа, фетр, тканина); називає та знає призначення ручних інструментів, які використовує: наждачний папір, спиці, ножиці, гачок, голка, булавка тощо; - розуміє поняття «важкість – легкість»; наводить приклади важкого та легкого у житті та в природі; - пояснює власний вибір кольору, поєднання кольорів виробу; - ділиться враженнями про власну роботу, висловлює задоволення / невдоволення, сприймає власні помилки, виявляє бажання їх виправити; - уважно слухає вчителя / вчительку, однокласників, розпізнає зміст та емоційне забарвлення повідомлень, з розумінням ставиться до почутого.

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>визначає тему і головну думку в текстах, у тому числі у простих медіатекстах</p> <p>2.7. На основі тексту малює/добирає ілюстрації, фіксує інформацію графічно</p> <p>3.2. Обмінюється короткими письмовими повідомленнями</p>	
<p>Математична освітня галузь</p> <p>1.1. Розпізнає серед ситуацій із свого життя ті, які потребують перелічування об'єктів, вимірювання величин, обчислення</p> <p>1.2. Аналізує проблемні ситуації зі свого життя; визначає групу пов'язаних між собою величин для розв'язання повсякденних проблем математичного змісту</p> <p>2.2. Обирає послідовність дій для розв'язання проблемної ситуації</p> <p>2.3. Обирає числові дані, необхідні і достатні для відповіді на конкретне запитання; визначає дію/дії для розв'язання проблемної ситуації, виконує їх</p> <p>3.1. Визначає, чи достатньо даних для розв'язання проблемної ситуації</p> <p>3.3. Зіставляє одержаний результат з прогнозованим</p> <p>3.4. Перевіряє правильність результату арифметичної дії; знаходить помилки та виправляє їх</p> <p>4.1. Визначає істотні, спільні й відмінні ознаки об'єктів навколишнього світу; порівнює,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - плете косу з трьох ниток, шнур на двох, чотирьох пальцях, косу із трьох ниток, шнур на п'яти пальцях, скакалку зі шнурів повітряними петлями; - вміє виготовляти кружки різних розмірів без використання ножиць; - складає папір за лінією розмітки; з'єднує деталі за допомогою клею, ниток, дотримуючись плану; - рахує рядки, петлі при плетенні спицями і гачком; - додає і віднімає при наборі і скороченні петель під час плетення; - виправляє помилки; - послідовно виконує роботу; - малює схематичний малюнок виробу; - сортує матеріали для роботи за розміром, фактурою, призначенням; - впорядковує інструменти для роботи за розміром, призначенням; - лічить матеріали при виконанні і завершенні роботи; - використовує знання про прості геометричні фігури при роботі з

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>об'єднує у групу і розподіляє на групи за спільною ознакою</p> <p>4.2. Лічить об'єкти, позначає числом результат лічби; порівнює числа в межах ста та упорядковує їх</p> <p>4.3. Обчислює усно зручним для себе способом у навчальних і практичних ситуаціях</p> <p>4.4. Орієнтується на площині і в просторі.</p> <p>Описує або зображає схематично розміщення, напрямок і рух об'єктів</p> <p>4.5. Розпізнає знайомі геометричні площинні та об'ємні фігури серед предметів навколишнього світу, на малюнках</p> <p>4.6. Конструює площинні та об'ємні фігури з підручного матеріалу, створює макети реальних та уявних об'єктів</p> <p>4.7. Вимірює величини за допомогою підручних засобів і вимірювальних приладів</p>	<p>папером і тканинами;</p> <ul style="list-style-type: none"> - користується лінійкою і підручними засобами при підготовці матеріалів для роботи.
<p>Природнича освітня галузь</p> <p>1.1. Обирає у найближчому оточенні те, що йому/їй цікаво дослідити</p> <p>1.4. Спостерігає за обраними природними явищами та об'єктами; експериментує за допомогою органів чуття та найпростіших приладів</p> <p>1.5. Описує, що нового я дізнався / дізналася, спостерігаючи та експериментуючи</p> <p>1.6. Описує та пояснює те, про що дізнався/ -лася; радіючи пізнанню нового, розуміє, що помилки –</p>	<ul style="list-style-type: none"> - виявляє бережливе ставлення до використання матеріалів; - впорядковує матеріали за призначенням; - виявляє бережливе ставлення до навколишнього світу; - знаходить та збирає шишки, каштани, листя тощо; - викладає листя для висихання; - нанизує листя, плоди, шишки тощо на нитку; - наводить приклади важкості та

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>невід'ємна частина пізнання</p> <p>3.2. Дбає про чистоту довкілля, доглядає за рослинами і тваринами</p> <p>3.4. Пояснює, чому потрібно берегти природні ресурси, і намагається це робити</p> <p>4.3. Знаходить спільні і відмінні ознаки об'єктів; групує об'єкти довкілля за однією або кількома ознаками</p> <p>4.4. Пропонує різні способи використання об'єктів довкілля</p>	<p>легкості в житті;</p> <ul style="list-style-type: none"> - передає поняття «важкість – легкість» через колір; знаходить приклади важкості та легкості в навколишньому світі; - спостерігає за зміною кольору при складанні віражного паперу різних кольорів; - відрізняє на дотик різні тканини, пряжу та інші матеріали; - вміє сприймати і виправляти помилки; - вміє впорядковувати і прибирати робоче місце.
<p>Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь</p> <p>1.1. Демонструє поведінку, яка запобігає або зменшує ризики для життя і здоров'я</p> <p>2.1. Розпізнає та описує небезпеку вдома, у школі та довкіллі</p> <p>2.2. Пояснює, що кожна дія (рішення) має наслідки</p> <p>2.3. Вирішує як діяти у повсякденних ситуаціях без загрози для життя і здоров'я</p> <p>2.4. Пояснює, від чого залежить безпека вдома, у школі та довкіллі</p> <p>4.1. Упорядковує власне навчання відповідно до своїх потреб та рекомендованих умов</p> <p>4.2. Розпізнає знаки, символи і попередження щодо ймовірної небезпеки</p>	<ul style="list-style-type: none"> - володіє безпечними прийомами роботи з інструментами; виконує правила безпеки при роботі; - розуміє, яку небезпеку для здоров'я має неправильне користування інструментами; - правильно організує робоче місце; - підтримує порядок під час роботи; - дотримується правил безпеки при роботі зі спицями, гачком, голкою, ножицями, булавками; - знає назви інструментів та матеріалів, що використовуються в роботі; - розуміє, що при роботі в групі безпека і здоров'я всіх залежать від кожного.

МУЗИКА

(70 годин на рік)

Мета та завдання

Метою викладання музики є розвиток особистості, формування здатності до сприйняття та створення музичних образів, потреби до музично-творчої самореалізації, стимулювання вольових процесів, виховання моральних якостей і музичного смаку здобувачів освіти.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** навчального курсу у початковій школі є:

- формування уявлення про музику як частину загальнолюдської культури;
- розвиток чутливості до музики, музичного слуху;
- формування позитивного ставлення до мистецтва в цілому і до музики зокрема;
- формування потреби у слуханні та сприйнятті музики,
- розвиток здатності насолоджуватися музичними творами;
- розвиток мислення через розуміння закономірностей музики;
- формування вокально-хорових навичок;
- формування елементарних навичок гри на музичних інструментах (зокрема, флейта, скрипка, дзвіночки, перкусія тощо);
- виховання культури емоцій;
- розвиток соціальних навичок та навичок спілкування.

У Вальдорфській школі, крім окремого навчального курсу «Музика», музична освіта і виховання інтегруються в навчальний процес з усіх предметів. Розширене музичне виховання позитивно впливає на рівень соціальної компетентності, підвищення мотивації до навчання, розвиток інтелекту, концентрацію уваги, поліпшення емоційного стану та здоров'я дітей.

Орієнтовний зміст

Музика як мистецтво, що передає почуття людей, розповідає про їх життя і навколишній світ засобами звуків. Емоційний зміст і характер музичних творів. Співпереживання почуттів і станів, які виражає музика. Музика до свят, народні ігри, хороводи.

Зв'язок музики з життям. Виразальні та зображальні можливості музики. Вираження музикою внутрішнього світу людини (її характеру, настроїв, почуттів, думок). Мова і музика. Зображення музикою різноманітних рухів

людини, певних життєвих подій, картин природи. Емоційний зміст і характер музичних творів. Співпереживання почуттів і станів, які виражає музика.

Музична мова. Особливості музичних звуків (високі і низькі, довгі та короткі, гучні й глухі). Звуки довкілля. Музичні й шумові звуки. Темброве забарвлення звуків (тембри музичних інструментів, співацькі голоси).

Основні музичні поняття і терміни: мелодія, супровід, ритм, метр, темп, тембр тощо. Виразальне значення та особливості різних елементів музичної мови. Зв'язки між життєвим змістом музики і його втіленням засобами музичної виразливості. Роль мелодії і супроводу в музичних творах та їх зв'язок із характером музики.

Спів. Виконання пісень різного емоційного змісту і характеру, ритмічного малюнку мелодії, виділення метричної пульсації. Спів у межах квінти в пентатонічному ладі. Пластичне інтонування і музична гра, виконання ритмічно-танцювальних рухів. Створення темброво-ритмічних супроводів до пісень і танців.

Хоровий спів (дихання, правильна вокально-співоча постава). Диригентський жест: дихання, початок, закінчення, посилення, послаблення.

Пластичне інтонування характеру музики, виконання ритмічно-танцювальних рухів. Інценування пісні-гри.

Інструментальна музика. Знайомство з дитячою пентатонічною арфою.

Казка про інструмент. Вправа: подорож музичними сходинками вгору, вниз; вправи на свободу рухового апарату. Музичні ігри.

Знайомство з металофоном та шумовими інструментами.

Знайомство з дитячою пентатонічною флейтою. Казка про флейту. Дихання та сила звуку. Вправи для рухливості пальців. Гра двома руками. Вправи на володіння всіма звуками флейти при вільній моториці пальців обох рук. Імпровізація на флейті, ігри із звуками.

Імпровізація на металофоні. Гра на шумових інструментах (трещітки, дзвіночки тощо).

Обов'язкові та очікувані результати навчання

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>Мистецька освітня галузь:</p> <p>1.1. Творить відомими йому/їй художніми засобами та способами</p> <p>1.2. Експериментує відомими йому/їй художніми техніками зі звуками, ритмами, рухами, лініями, кольорами, формами, матеріалами тощо, для створення художніх образів</p> <p>2.1. Сприймає твори різних видів мистецтва і виявляє враження у вербальний (добирає для їх опису відповідні слова) або невербальний (рухами, мімікою, лініями, кольорами тощо) спосіб</p> <p>2.2. Розрізняє види мистецтва (музичне, образотворче, театр, хореографія, кіно тощо) і розпізнає притаманні їм засоби виразності</p> <p>3.1. Оцінює власну творчість за поданими орієнтирами; пояснює, наскільки вдалося втілити свій задум</p> <p>3.2. Презентує створені художні образи іншим у зрозумілій йому/їй спосіб, пояснюючи створене</p> <p>3.3. Бере участь у колективній творчій діяльності, дотримується правил творчої співпраці; ділиться з іншими враженнями від сприймання мистецтва та творчої діяльності</p> <p>3.4. Вирізняє твори і види художньо-творчої діяльності, які йому/їй подобаються; ділиться емоціями від сприймання мистецьких творів;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про музику як вид мистецтва, зв'язок музики з життям, виражальні та зображальні можливості музики; спільні та відмінні риси між мовою і музикою; - має уявлення про музичні звуки (високі та низькі, довгі та короткі, гучні й глухі); - спостерігає за емоційним змістом музики; - виразно передає характер і настрій музики пластичними рухами; хороводів та ігрових пісень; - уміє відтворювати пульс і ритмічний малюнок мелодії; - має уявлення про музичні й шумові звуки, їх різне забарвлення; окремі музичні інструменти та їх можливості; окремі засоби музичної виразності (мелодія, ритм, темп); - має уявлення про особливості музичної мови, її елементи, роль і значення мелодії та супроводу в музичних творах, зв'язок між мелодією і характером музики, - виділяє окремі елементи музичної мови; - дотримується правил слухання музики, співу; елементарного музикування. - висловлює своє враження від музики; - визначає емоційний зміст музичних

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
творить для задоволення	<p>творів;</p> <ul style="list-style-type: none"> - вміє виражати характер і настрій музики в пластичних рухах; - виразно виконує пісні; - розуміє значення диригентського жесту: дихання, початок, закінчення, посилення, ослаблення; - розуміє, що таке хор, сольний спів; - виразно передає один з образів в інсценуванні казки; - має елементарні навички гри на дитячій пентатонічній арфі, на пентатонічній флейті; виконує прості мелодії на флейті, знаходить по слуху потрібний тон; знає казку про флейту; - має елементарні навички гри на металофонах та шумових інструментах; - називає шумові інструменти і використовує їх для імпровізації.
<p>Мовно-літературна освітня галузь – українська мова і література:</p> <p>1.1 Сприймає усну інформацію; перепитує, виявляючи увагу; доречно реагує</p> <p>1.2. Відтворює основний зміст усного повідомлення відповідно до мети; на основі почутого малює/добирає ілюстрації; передає інформацію графічно</p> <p>1.3. Виокремлює цікаву для себе інформацію; передає її іншим</p> <p>1.4. Розпізнає ключові слова і фрази в усному повідомленні, виділяє їх</p>	<ul style="list-style-type: none"> - сприймає усні інструкції, пояснення щодо виконання музичних творів; - ставить питання, звертається по допомогу; - виявляє зацікавленість діяльністю на уроці, намагається пояснити, чим саме його / її приваблює; - знає та називає музичні звуки (високі та низькі, довгі та короткі, гучні й глухі, музичні й шумові звуки), їх різне забарвлення; - знає та називає окремі музичні інструменти та їх можливості;

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>голосом у власному мовленні; пояснює, чому зацікавила інформація; з допомогою вчителя/ вчительки виявляє очевидні ідеї у простих текстах, медіатекстах</p> <p>1.5. Висловлює думки щодо усного повідомлення, простого тексту, медіатексту; намагається пояснити свої вподобання; звертається до дорослих за підтвердженням правдивості інформації</p> <p>1.6. Висловлює власні погляди на предмет обговорення; намагається зробити так, щоб висловлення було зрозуміле і цікаве для інших; правильно вимовляє і наголошує загальноживані слова у своєму висловленні</p> <p>1.7. Розпізнає емоції своїх співрозмовників, використовує відомі словесні і несловесні засоби для передавання емоцій та настрою; розпізнає образні вислови і пояснює, що вони допомагають уявити; створює прості медіапродукти</p> <p>1.8. Розповідає про власні відчуття та емоції від прослуханого/ побаченого; ввічливо спілкується</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знає та називає окремі засоби музичної виразності (мелодія, ритм, темп тощо); - знає казку про флейту; - виразно передає один з образів в інсценуванні казки; - висловлює своє враження від музики; - визначає емоційний зміст музичних творів; - ділиться враженнями про власну роботу, висловлює задоволення / невдоволення, сприймає власні помилки; - уважно слухає вчителя / вчительку, однокласників, розпізнає зміст та емоційне забарвлення повідомлень, з розумінням ставиться до почутого.
<p>Математична освітня галузь</p> <p>1.1. Розпізнає серед ситуацій із свого життя ті, які потребують перелічування об'єктів, вимірювання величин, обчислення</p>	<ul style="list-style-type: none"> - усно лічить музичні долі під час слухання та виконання творів, дотримується ритму; - розуміє ритмічне значення

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>4.2. Лічить об'єкти, позначає числом результат лічби; порівнює числа в межах ста та упорядковує їх</p> <p>4.4. Орієнтується на площині і в просторі.</p> <p>Описує або зображає схематично розміщення, напрямок і рух об'єктів</p>	<p>диригентського жесту;</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає, називає та описує напрямки руху та місцезнаходження; - розрізняє ліво-правосторонні рухи; рух вгору та вниз.
<p>Природнича освітня галузь</p> <p>1.4. Спостерігає за обраними природними явищами та об'єктами; експериментує за допомогою органів чуття та найпростіших приладів</p> <p>1.5. Описує, що нового я дізнався / дізналася, спостерігаючи та експериментуючи</p> <p>1.6. Описує та пояснює те, про що дізнався/ -лася; радіючи пізнанню нового, розуміє, що помилки – невід'ємна частина пізнання</p> <p>4.3. Знаходить спільні і відмінні ознаки об'єктів;</p> <p>групує об'єкти довкілля за однією або кількома ознаками</p> <p>4.4. Пропонує різні способи використання об'єктів довкілля</p>	<ul style="list-style-type: none"> - розрізняє музичні звуки та звуки довкілля; - спостерігає звуки довкілля; - описує власні враження від звуків довкілля; - використовує природні об'єкти в якості шумових шумових інструментів; - самостійно виготовляє прості шумові інструменти з природних матеріалів (камінців, сухих плодів тощо).
<p>Громадянська та історична освітня галузь:</p> <p>3.2. Запитує про те, що його/її зацікавило; знаходить відповіді на запитання; виділяє в джерелі інформацію про відому йому/їй особу/подію</p> <p>4.1. Виокремлює незрозумілі йому/їй слова і з допомогою дорослих</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знає, до кого можна звернутись по необхідну інформацію (батьки, родичі, вчителі); ставить їм питання; - висловлює своє враження від музики; - визначає емоційний зміст музичних творів;

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>встановлює їх зміст; придумує назву твору, що відображає його зміст</p> <p>5.1. Висловлює свої вподобання; виокремлює фрази та/ або дії, які його/її вразили; обмірковує вплив його/її слів та/ або дій на думку інших</p> <p>7.2. Пояснює, чому важливо працювати гуртом; разом з іншими встановлює для групи послідовність виконання дій; виконує різні ролі в групі</p> <p>8.1. Домовляється з однокласниками/ однокласницями про добродіє правила взаємодії, дотримується досягнутих домовленостей, пояснює, чому це важливо</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ділиться враженнями про власну роботу, висловлює задоволення / невдоволення, сприймає власні помилки, виявляє бажання їх виправити; - уважно слухає вчителя / вчительку, однокласників, розпізнає зміст та емоційне забарвлення повідомлень, з розумінням ставиться до почутого; - уважно виконує власну роль, партію у ритмічних вправах, у хоровому співі, узгоджуючи свої дії з діями однокласників; - розуміє, що результат спільної діяльності залежить від його / її особистих дій.
<p>Фізкультурна освітня галузь</p> <p>1.1. Вправляється в пересуванні (наприклад, ходьба, біг, стрибки, лазіння, плавання, ковзання), виконує вправи з предметами та без них</p> <p>1.3. Виконує рухові дії під час рухливих ігор під керівництвом учителя/ учительки</p> <p>2.1. Контролює своє самопочуття за підтримки дорослих у школі і поза межами школи</p> <p>3.1. Виконує різні ролі під час рухливих ігор, забав, обрядів та інших форм рухової діяльності</p> <p>3.2. Дотримується правил безпеки особисто та під час спільної з друзями рухової діяльності</p>	<ul style="list-style-type: none"> - дотримується правил поведінки під час проведення занять; - знає напрямки руху та місцезнаходження; різновиди ходьби, бігу, стрибків; - розрізняє ліво-правосторонні рухи; - знає рухливі ігри з елементами хороводу; - виконує танцювальні вправи; - виконує елементи ритмічних вправ у різному темпі; ритмічні вправи для верхніх та нижніх кінцівок; - знає зміст народних ігор та танцювальних вправ; - виконує танцювальні кроки у заданому ритмі; стрибки поперемінно з ходьбою; приставні

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
	<p>кроки з притупуванням, галопом; вміє ходити з підскоком;</p> <ul style="list-style-type: none"> - виконує різні ролі під час ритмічних вправ, інсценізацій; - дотримується правил техніки безпеки під час ритмічних вправ, контролює власне самопочуття.

ЕВРИТМІЯ

(35 годин на рік)

Мета та завдання

Метою викладання евритмії є розвиток у дитини цілісного сприйняття світу через переживання його краси та гармонії, розвиток уміння слухати музику та рухатись під музичний супровід, орієнтуючись у просторі; формування позитивного ставлення до себе та інших людей, вдосконалення навичок спілкування, гармонізація особистості через відчуття радості, захищеності, безпеки.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** навчального курсу у початковій школі є:

- формування осмисленого ставлення до простору за допомогою руху по простим формам;
- розвиток цілісного сприйняття світу;
- розвиток просторового мислення, інтелектуальних і пізнавальних здібностей, музичних здібностей та слуху;
- формування бажання до подальшого самовдосконалення;
- розвиток спритності та тонкої моторики;
- розвиток соціальних компетентностей (позитивного ставлення до інших, емоційно-ціннісного ставлення до оточуючого світу, культури спілкування);
- зміцнення здоров'я;
- формування впевненості у власних силах та можливостях.

Евритмія належить до предметів, які не вивчаються в традиційній школі. Поняття «евритмія» походить від двох грецьких слів: *eu* – прекрасний та *rytmia* – ритм. Це мистецтво руху, яке через пластичні форми та жести, відтворені у просторі, виражає внутрішній зміст музичних та поетичних творів. На відміну від звичайної гімнастики евритмія прагне активізувати не тільки тілесні, але і душевні сили людини, вона являє собою одухотворену пластику сценічного руху.

Орієнтовний зміст

Орієнтація в просторі та знайомство з частинами власного тіла
Робота з різними якостями руху
Робота з формами у просторі
Дихання, рух, мелодії, квінта
Робота з груповими хореографічними формами
Робота з голосними та приголосними звуками
Дихання мелодії, квінта, звуковисотність, фразування

Обов'язкові та очікувані результати навчання

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>Фізкультурна освітня галузь</p> <p>1.1. Вправляється в пересуванні (наприклад, ходьба, біг, стрибки, лазіння, плавання, ковзання), виконує вправи з предметами та без них</p> <p>1.2. Розпізнає, добирає та виконує фізичні вправи для ранкової гігієнічної гімнастики; розпізнає, добирає та виконує фізичні вправи з різних видів спорту для розвитку фізичних якостей</p> <p>1.3. Виконує рухові дії під час рухливих ігор під керівництвом учителя/ учительки</p> <p>2.1. Контролює своє самопочуття за підтримки дорослих у школі і поза межами школи</p> <p>2.2. Пояснює значення фізичних вправ для здоров'я людини</p> <p>3.1. Виконує різні ролі під час рухливих ігор, забав, обрядів та інших форм рухової діяльності</p> <p>3.2. Дотримується правил безпеки особисто та під час спільної з друзями рухової діяльності</p>	<ul style="list-style-type: none">- розрізняє праворуч – ліворуч ; угору – вниз; вперед – назад;- розпізнає частини тіла;- розрізняє якості руху: гучно – тихо; довгі - короткі кроки; швидко – повільно;- виконує крок у бік з оплеском; «Е» - спритності (торкання п'яткою під коліном іншої ноги);- стає у коло з іншими дітьми;- рухається в колі в напрямку руху або в бік, за формами видозміненого кола: пряма, дуга, спіраль;- повторює за вчителем / вчителькою (виконує разом) жести голосних та приголосних звуків;- повторює за вчителем / вчителькою (виконує разом) жест квінти;- вміє рухатись під музику.- вміє виконувати кроки на різній поверхні ступні;- рухається за центрально орієнтованими формами; за

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
	<p>формами із дзеркальною симетрією; в протилежних напрямках (вузько – широко).</p> <ul style="list-style-type: none"> - рухається за формами в двох групах; по колу та овалу; за формою вісімки (без перетинання); за квадратом; за формою дуги, петлі; за комбінованою формою, що складається з прямих та дуг; - рухається за груповою формою “Я та ти” (без перетинання); - повторює за вчителем (виконує разом) жести звуків. - повторює за вчителем / вчителькою (виконує разом) жести звуковисотності та фразування.
<p>Мистецька освітня галузь:</p> <p>1.1. Творить відомими йому/їй художніми засобами та способами</p> <p>1.2. Експериментує відомими йому/їй художніми техніками зі звуками, ритмами, рухами, лініями, кольорами, формами, матеріалами тощо, для створення художніх образів</p> <p>2.1. Сприймає твори різних видів мистецтва і виявляє враження у вербальний (добирає для їх опису відповідні слова) або невербальний (рухами, мімікою, лініями, кольорами тощо) спосіб</p> <p>2.2. Розрізняє види мистецтва (музичне, образотворче, театр, хореографія, кіно тощо) і розпізнає притаманні їм засоби виразності</p> <p>3.1. Оцінює власну творчість за</p>	<ul style="list-style-type: none"> - розрізняє якості руху: гучно – тихо; довгі - короткі кроки; швидко – повільно; - виконує стрибок у бік з оплеском; «Е» - спритності (торкання п'яткою під коліном іншої ноги) – відповідно до сильної долі в музичному творі чи наголошеному складі вірша; - рухається в колі в напрямку руху або в бік, за формами видозміненого кола: пряма, дуга, спіраль; - повторює за вчителем (виконує разом) жести голосних та приголосних звуків; - повторює за вчителем жести настрою відповідно до мовного

Обов’язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>поданими орієнтирами; пояснює, наскільки вдалося втілити свій задум</p> <p>3.2. Презентує створені художні образи іншим у зрозумілій йому/їй спосіб, пояснюючи створене</p> <p>3.3. Бере участь у колективній творчій діяльності, дотримується правил творчої співпраці; ділиться з іншими враженнями від сприймання мистецтва та творчої діяльності</p> <p>3.4. Вирізняє твори і види художньо-творчої діяльності, які йому/їй подобаються; ділиться емоціями від сприймання мистецьких творів; творить для задоволення</p>	<p>матеріалу, самостійно відтворює жести радості, суму, рішучості чи ніжності;</p> <ul style="list-style-type: none"> - повторює за вчителем / вчителькою рухи, які передають якості природних явищ – вітру, рослин тощо; - вміє рухатись під музику, відповідно настрою – весело чи сумно, швидко чи повільно; - вміє виконувати кроки на різній поверхні ступні; - рухається за центрально орієнтованими формами; за формами із дзеркальною симетрією; в протилежних напрямках (вузько – широко). - рухається за формами в двох групах; по колу та овалу; за формою вісімки (без перетинання); за квадратом; за формою дуги, петлі; за комбінованою формою, що складається з прямих та дуг; - рухається за груповою формою “Я та ти” (без перетинання); - повторює за вчителем / вчителькою (виконує разом) жести квінти, звуковисотність, фразування.
<p>Мовно-літературна освітня галузь – українська мова і література:</p> <p>1.1 Сприймає усну інформацію; перепитує, виявляючи увагу; доречно реагує</p> <p>1.3. Виокремлює цікаву для себе інформацію; передає її іншим</p>	<ul style="list-style-type: none"> - сприймає усні інструкції, пояснення щодо виконання евричмічних вправ; - ставить питання, звертається по допомогу; - виявляє зацікавленість діяльністю на уроці, намагається пояснити, чим

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>1.4. Розпізнає ключові слова і фрази в усному повідомленні, виділяє їх голосом у власному мовленні; пояснює, чому зацікавила інформація; з допомогою вчителя/ вчительки виявляє очевидні ідеї у простих текстах, медіатекстах</p> <p>1.6. Висловлює власні погляди на предмет обговорення; намагається зробити так, щоб висловлення було зрозуміле і цікаве для інших; правильно вимовляє і наголошує загальноживані слова у своєму висловленні</p> <p>1.7. Розпізнає емоції своїх співрозмовників, використовує відомі словесні і несловесні засоби для передавання емоцій та настрою; розпізнає образні вислови і пояснює, що вони допомагають уявити; створює прості медіапродукти</p> <p>1.8. Розповідає про власні відчуття та емоції від прослуханого/ побаченого; ввічливо спілкується</p>	<p>саме його / її приваблює;</p> <ul style="list-style-type: none"> - розрізняє голосні та приголосні звуки, повторює за вчителем / вчителькою (виконує разом) відповідні жести; - розрізняє та називає напрямки (праворуч – ліворуч; угору – вниз; вперед – назад), якості руху (гучно – тихо; довгі - короткі кроки; швидко – повільно); - розпізнає частини тіла; - виразно передає один з образів в інсценізації; - висловлює своє враження від художнього тексту, музики; - визначає емоційний зміст художніх текстів, музичних творів; - ділиться враженнями про власну роботу, висловлює задоволення / невдоволення, сприймає власні помилки, виявляє бажання їх виправити; - уважно слухає вчителя / вчительку, однокласників, розпізнає зміст та емоційне забарвлення повідомлень, з розумінням ставиться до почутого.
<p>Математична освітня галузь:</p> <p>4.4. Орієнтується на площині і в просторі. Описує або зображає схематично розміщення, напрямки і рух об'єктів</p> <p>4.5. Розпізнає знайомі геометричні площинні та об'ємні фігури серед предметів навколишнього світу, на малюнках</p>	<ul style="list-style-type: none"> - рухається у колі в напрямку руху або в бік, за формами видозміненого кола: пряма, дуга, спіраль; - рухається за центрально орієнтованими формами; за формами із дзеркальною симетрією; в протилежних напрямках (вузько –

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
	<p>широко);</p> <ul style="list-style-type: none"> - рухається за формами в двох групах; по колу та овалу; за формою вісімки (без перетинання); за квадратом; за формою дуги, петлі; за комбінованою формою, що складається з прямих та дуг.

РУХЛИВІ ІГРИ

(70 годин на рік)

Мета та завдання

Метою навчального курсу «Рухливі ігри» є сприяння розвитку здорової і гармонійної особистості, формування навичок здорового способу життя, розширення функціональних можливостей організму та виховання позитивних моральних, вольових та соціальних якостей.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** навчального курсу у початковій школі є:

- розширення рухового досвіду, вдосконалення навичок життєво необхідних рухових умінь та навичок, використання їх у повсякденній та ігровій діяльності;
- розширення функціональних можливостей організму через цілеспрямований розвиток фізичних якостей і природних здібностей;
- збереження та зміцнення здоров'я школярів;
- забезпечення можливості освоєння зовнішнього світу;
- формування основ здорового способу життя і створення умов для покращення фізичного і психоемоційного стану;
- формування практичних навичок щодо самостійних занять фізичними вправами та проведення активного відпочинку;
- розвиток комунікативних умінь під час рухливих ігор;
- формування морально-вольових якостей та позитивного ставлення до занять фізичною культурою і спортом;
- формування творчих здібностей засобами рухливої взаємодії.

Орієнтовний зміст

Правила поведінки та техніки безпеки під час проведення уроків фізичної культури. Гігієнічні вимоги до занять фізичними вправами. Вимоги до організації режиму для школяра.

Стройові вправи, необхідні для організації рухливих ігор.

Загальнорозвиваючі вправи з назвами різноманітних видів рухів.

Народні ігри та забави.

Рухливі ігри з елементами легкої атлетики (біг, стрибки).

Рухливі ігри з предметами (обручі, м'ячі, гімнастичні палиці).

Рухливі ігри з елементами акробатики.

Рухливі ігри з елементами загальнорозвиваючих та гімнастичних вправ.

Рухливі ігри з елементами спортивних ігор.

Обов'язкові та очікувані результати навчання

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>Фізкультурна освітня галузь</p> <p>1.1. Вправляється в пересуванні (наприклад, ходьба, біг, стрибки, лазіння, плавання, ковзання), виконує вправи з предметами та без них</p> <p>1.2. Розпізнає, добирає та виконує фізичні вправи для ранкової гігієнічної гімнастики; розпізнає, добирає та виконує фізичні вправи з різних видів спорту для розвитку фізичних якостей</p> <p>1.3. Виконує рухові дії під час рухливих ігор під керівництвом учителя/ учительки</p> <p>2.1. Контролює своє самопочуття за підтримки дорослих у школі і поза межами школи</p> <p>2.2. Пояснює значення фізичних вправ для здоров'я людини</p> <p>2.3. Обирає з допомогою вчителя/вчительки та виконує вправи/ігри й елементи різних видів спорту для розвитку фізичних якостей</p> <p>3.1. Виконує різні ролі під час рухливих ігор, забав, обрядів та інших форм рухової діяльності</p> <p>3.2. Дотримується правил безпеки особисто та під час спільної з друзями рухової діяльності</p> <p>3.3. Дотримується правил чесної гри під час рухової діяльності, має за приклад етичну поведінку спортсменів; намагається не розчаровуватися через поразку</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знає напрямки руху та місце знаходження; різновиди ходьби, бігу, стрибків; розрізняє ліво-правосторонні рухи; - виконує різновиди ходьби на п'ятах, носках, спиною вперед, у напівприсяді, у повному присяді; приставним кроком, випадами; біг зі зміною темпу; біг зі зміною траєкторії; своєчасно починає біг та зупиняється; стрибки на двох ногах вперед, назад, вгору, вправо, вліво; - вміє тримати рівновагу, стоячи на одній нозі; - виконує стрибки на двох та одній нозі; - виконує присідання; виконує переكاتи лівим, правим боком; перекид вперед; стійки та упори; вміє лазити по гімнастичній стінці, виконує стрибки з гімнастичної тумби, висоти в 50 см; лазіння по нахиленій лаві, по канату; лазіння по гімнастичній стінці; ходьбу по нахиленій лаві; утримує рівновагу на колоді; пересувається по колоді кроком, приставним кроком; - виконує танцювальні вправи: приставний крок, перехресний крок, кроки з підскоками, махи ногами, взаємно координовані рухи руками та ногами, шикування за командою вчителя; ходьбу зі зміною

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
	<p>темпу, приставні кроки; перехресні кроки, кроки з махами лівою, правою ногою; стрибки поперемінно з ходьбою; приставні кроки з притупуванням, галопом; вміє ходити з підскоком;</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає рухливі ігри з елементами хороводу; знає правила ігор та бере в них участь; - виконує елементи загальнорозвиваючих вправ у різному темпі; на місці і в русі; загальнорозвиваючі вправи для розвитку верхніх та нижніх кінцівок; - вміє проповзати та пробігати через обруч; ловити та передавати м'яч партнерам; виконувати загальнорозвиваючі вправи з предметами (обруч, м'яч, палиця); втримувати рівновагу предметів (обруч, палиця); - виконує метання м'яча вертикально та горизонтально; вміє котити обруч; пробігати в обруч; крутити обруч; - дотримується правил техніки безпеки під час занять та народних ігор.
<p>Мовно-літературна освітня галузь – українська мова і література: 1.1 Сприймає усну інформацію; перепитує, виявляючи увагу; доречно реагує 1.3. Виокремлює цікаву для себе</p>	<ul style="list-style-type: none"> - сприймає усні інструкції, пояснення щодо виконання евричмічних вправ; - ставить питання, звертається по допомогу; - виявляє зацікавленість діяльністю

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>інформацію; передає її іншим</p> <p>1.4. Розпізнає ключові слова і фрази в усному повідомленні, виділяє їх голосом у власному мовленні; пояснює, чому зацікавила інформація; з допомогою вчителя/ вчительки виявляє очевидні ідеї у простих текстах, медіатекстах</p> <p>1.6. Висловлює власні погляди на предмет обговорення; намагається зробити так, щоб висловлення було зрозуміле і цікаве для інших; правильно вимовляє і наголошує загальноживані слова у своєму висловленні</p> <p>1.7. Розпізнає емоції своїх співрозмовників, використовує відомі словесні і несловесні засоби для передавання емоцій та настрою; розпізнає образні вислови і пояснює, що вони допомагають уявити; створює прості медіапродукти</p> <p>1.8. Розповідає про власні відчуття та емоції від прослуханого/ побаченого; ввічливо спілкується</p>	<p>на уроці, намагається пояснити, чим саме його/її приваблює;</p> <ul style="list-style-type: none"> - розрізняє та називає напрямки (праворуч – ліворуч; угору – вниз; вперед – назад), якості руху (гучно – тихо; довгі - короткі кроки; швидко – повільно); - розпізнає частини тіла; - ділиться враженнями про власну роботу, висловлює задоволення / невдоволення, сприймає власні помилки; - уважно слухає вчителя / вчительку, однокласників, розпізнає зміст та емоційне забарвлення повідомлень, з розумінням ставиться до почутого.
<p>Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь:</p> <p>1.1. Демонструє поведінку, яка запобігає або зменшує ризики для життя і здоров'я</p> <p>1.3. Розрізняє, до кого і як звернутися за допомогою; описує приклади такої діяльності</p> <p>2.2. Пояснює, що кожна дія (рішення)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - у навчальній, ігровій діяльності наслідує дії авторитетних дорослих (вчителів, батьків), виконує їхні вказівки; - дотримується правил поведінки на уроці; - дотримується гігієнічних правил в повсякденному житті, під час

Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти (2 клас)	Очікувані результати навчання
<p>має наслідки</p> <p>2.3. Вирішує як діяти у повсякденних ситуаціях без загрози для життя і здоров'я</p> <p>2.4. Пояснює, від чого залежить безпека вдома, у школі та довкіллі</p> <p>3.2. Відзначає, зміни що відбуваються з ним/нею, і приймає їх</p> <p>3.4. Розпізнає, що приносить задоволення та користь</p> <p>4.1. Упорядковує власне навчання відповідно до своїх потреб та рекомендованих умов</p> <p>4.3. Пояснює потреби свої та інших; визначає, від кого та від чого залежить задоволення його/її потреб</p> <p>4.4. Уважно слухає, запитує про потреби інших та висловлюється так, щоб не образити інших</p> <p>4.6. Пояснює важливість навчання у школі для свого життя та добробуту; планує свій день (навчальний та вихідний)</p> <p>4.7. Виконує різні ролі в групі, пояснює у чому цінність спільної роботи</p>	<p>ігрової, навчальної діяльності;</p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміє значення здорового режиму дня, намагається дотримуватись його; - контролює власне самопочуття, оцінює свої можливості щодо участі у тому чи іншому виді рухової діяльності; - дотримується правил співпраці в групах, чемного ставлення до старших і товаришів; дотримується правил техніки безпеки під час занять та народних ігор; - розрізняє, як і до кого звернутись по допомогу; - ділиться враженнями про власну роботу, висловлює задоволення / невдоволення, сприймає власні помилки, виявляє бажання їх виправити; - уважно слухає вчителя / вчительку, однокласників, розпізнає зміст та емоційне забарвлення повідомлень, з розумінням ставиться до почутого; - уважно виконує власну роль у грі, узгоджуючи свої дії з діями однокласників; - розуміє, що результат спільної діяльності залежить від його / її особистих дій.

ФОРМИ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА НАВЧАЛЬНИМ ПОСТУПОМ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЦЬОГО ПОСТУПУ

Від початку заснування Вальдорфська школа не розглядала бальну оцінку як мотивуючий чи стимулюючий засіб навчання. Оцінювання у вальдорфській педагогіці носить характер спостереження за навчальним поступом здобувачів освіти та має на меті: підтримати їхній розвиток, вибудувати індивідуальну траєкторію розвитку учня / учениці, діагностувати досягнення на кожному з етапів процесу навчання, виховувати ціннісні якості особистості, стимулювати бажання навчатися, уникати побоювання помилитися, формувати переконання у власних можливостях та здібностях.

Робота учнів 1–4 класів оцінюється в процесі навчання вербально. При цьому враховуються досягнення здобувача освіти «відносного самого себе», оцінюється його / її індивідуальний прогрес. Кожен вчитель, враховуючи програму та виходячи з цілей викладання предмету, конкретизує задачі, що ставить перед учнем / ученицею, маючи на меті досягнення ним / нею конкретних вмій чи засвоєння конкретних знань. Протягом епохи чи року, вчитель відслідковує виконання кожної задачі кожним конкретним учнем / ученицею. Контроль за виконанням задач відбувається у формі спостереження за його / її роботою в зошиті на уроці, перевірки виконання домашніх завдань, самостійних чи контрольних робіт, участю в індивідуальних та колективних проектах тощо. Доповнюється картина розвитку особистості учня / учениці описом його / її здатності до самостійної роботи, активності роботи в класі, описом особливостей темпераменту, соціальної включеності тощо. В кінці такого опису - коментар щодо індивідуального прогресу та рекомендації щодо подальшої роботи. У такий спосіб систематичне відстеження індивідуального розвитку здобувачів освіти у процесі навчання набуває формувального характеру.

На основі такого моніторингу для здобувачів освіти 1–4 класів наприкінці року складається розширена характеристика особистісного розвитку в усіх навчальних предметах, особливості його / її розвитку на даному етапі, соціальна ситуація та ін., яка може також містити індивідуальний вірш (байка чи казка), складений на основі рекомендацій Р. Штайнера, що слугує терапевтичним засобом для кожної конкретної дитини, та видається батькам.

Директор школи

А.А.Мельник